เทศนาต่างเรื่อง

ของ

พระมงคลเทพมุนี

(หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี)

อนุสรณ์

คุณโยมจินตนา บุรารักษ์

๗ เมษายน ๒๕๐๙

เทศนาต่างเรื่อง

ของ

พระมงคลเทพมุนี

(หลวงพ่อวัดปานน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี)

อนุสรณ์

คุณโยมจินตนา บุรารักษ์

๗ เมษายน ๒๕๐๙

คำนำ

เนื่องในวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ ๒๕๐๙ เป็นวันบำเพ็ญกุศลฌาปนกิจศพ คุณโยมจินตนา บุรารักษ์ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเรียกกันว่า "คุณครูส้มจีน" ณ เมรุวัดประยุรวงศาวาส ธนบุรี

คุณครูส้มจีนนี้ ได้มาศึกษาวิชาวิปัสสนาอยู่ที่วัดปากน้ำ โดยมอบตัวเป็นศิษย์ของพระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี) เป็นเวลาหลายปี มีความรู้ชำนาญในด้านวิปัสสนาพอที่จะเป็นผู้สั่งสอนคนอื่น ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้หลวงพ่อวัดปากน้ำ จึงได้มอบให้เป็นครูสั่งสอนวิปัสสนาด้วยผู้หนึ่ง ในจำนวนครูหลายคนด้วยกัน แก่ผู้ที่สนใจ การสอนนี้ได้กระทำทั้งที่วัดปากน้ำ และแม้ในที่อื่น ๆ หรือในบางครั้งก็สอนในที่ที่คุณโยมไปพักอาศัยอยู่ และจะสั่งสอนโดยทั่วทุกคนที่สนใจ ทั้งได้เคยช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอในด้านเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บโดยไม่เลือกหน้า

ด้วยคุณธรรมดังกล่าวนี้ จึงเป็นที่เคารพของบรรดาศิษย์ของคุณโยมส้มจีนเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่าในบั้นปลายของชีวิตคุณโยมส้มจีน ได้รับความอุปถัมภ์บำรุงเป็นอย่างดีจาก คุณสมจิตต์

และคุณปราณี เที่ยงธรรม เจ้าของห้างไทยนคร ซึ่งท่านผู้นี้ให้ความเคารพรักเสมือนเป็น "แม่" ทีเดียว ให้ความอุปถัมภ์บำรุง เอาใจใส่เมื่อเวลาป่วยไข้เป็นอย่างดียิ่ง จึงขอสรรเสริญไว้ในที่นี้ด้วย

ด้วยเหตุที่คุณโยมส้มจีน ได้เป็นศิษย์ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อด้วยดีตลอดมา ทั้งคุณสมจิตต์และคุณปราณี เที่ยงธรรม ซึ่งรับเป็นเจ้าภาพจัดการศพของคุณโยมส้มจีน ก็ได้เป็นศิษย์ของหลวงพ่อด้วย ทั้งยังได้อุปถัมภ์บำรุงวัดปากน้ำด้วยดีตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ จึงในคราวบำเพ็ญกุศลฌาปนกิจครั้งนี้ ทางวัดปากน้ำ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ "เทศนาต่างเรื่อง" ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อ เพื่อแจกเป็นธรรมบรรณาการแก่ท่านที่ร่วม ในการบำเพ็ญกุศลครั้งนี้ด้วยทั่วกัน

ขอกุศลนี้ จงเป็นพลวปัจจัยส่งอิฏฐวิบุลย์มนุญผล ดลบรรดาลให้วิญญาณของคุณโยมส้มจีน ซึ่งจะได้สถิตย์ประดิษฐานอยู่ ณ พิมานใด ๆ จงได้รับสุขเกษมสำราญในพิมานนั้นเทอญ ฯ

พระราชเวที

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

คุณครูจินตนา บุรารักษ์

อนุสรณ์ คุณแม่ครูส้มจีน บุรารักษ์

เมื่อประมาณ ๑๕ ปีมาแล้ว ข้าพเจ้าได้รู้จักแม่ครูส้มจีน โดยการแนะนำของท่านเจ้าประคุณ พระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำภาษีเจริญ) เนื่องจากระยะนั้น มารดาข้าพเจ้า ได้ป่วยกระเสาะกระแสะ เกี่ยวกับโรคลมบ้าง โรคหัวใจบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องของคนชรา อยู่เสมอ ๆ บรรดาลูก ๆ ได้พยายามเยียวยา หาหมอฉีดยารักษาจนสุดความสามารถ อาการยิ่งมีแต่ทรงกับทรุด ที่สุดหมอบอกว่าน่าจะมีชีวิตอยู่ได้ไม่เกินเจ็ดวัน ข้าพเจ้ามีความวิตกมากจึงได้นำเรื่องนี้ไปกราบเรียนเจ้าคุณพ่อวัดปากน้ำ ว่าพอมีทางช่วยชีวิตมารดาข้าพเจ้าได้บ้างประการใด ท่านเจ้าประคุณหลวงพ่อ ได้พิจารณาดูแล้ว จึงขอร้องแม่ครูส้มจีน บุรารักษ์ ซึ่งเป็นสานุศิษย์ที่ใกล้ชิดและไว้วางใจของท่าน ทั้งเชี่ยวชาญทางวิปัสสนากรรมฐานจนได้เป็นครูสอนทางวิปัสสนา ๆ แก่สานุศิษย์อื่น ๆ แทนเจ้าคุณพ่ออยู่ที่วัดปากน้ำขณะนั้น ให้ไปช่วยบำบัดโรครักษามารดาข้าพเจ้าที่บ้าน แม่ครูส้มจีนได้รับอาสาด้วยความเต็มใจยิ่ง จึงได้ขอร้องท่านให้ไปพักที่บ้านข้าพเจ้า เพื่อสะดวกแก่การรักษามารดา แม่ครูส้มจีน

ได้ไปพักครั้งละครึ่งเดือนบ้าง เต็มเดือนบ้าง ทำการรักษาโดยวิธีนั่งพิจารณากรรมฐาน ซึ่งเรียกอย่างสามัญว่า "ถอนโรค" ปรากฏว่า มารดาข้าพเจ้าดีขึ้นอย่างประหลาด จนสามารถไปทำบุญเลี้ยงพระวัดปากน้ำได้อย่างปกติ ข้าพเจ้าและบรรดาญาติได้ตระหนักในคุณความดีของแม่ครูสัมจีนอย่างยิ่ง แม่ครูสัมจีนได้เพียรพยายามรักษามารดาข้าพเจ้าจนอยู่มาได้ถึงสองปี ถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๘ มารดาข้าพเจ้าได้ล้มป่วยลงอีก ด้วยโรคหัวใจ ตามวิสัยของคนชรามากแล้ว ถึงวาระที่แม่ครูสัมจีนบอกว่า "สิ้นอายุขัยของท่านแล้ว" หมดหนทางแก้ไขต่อไปอีก มารดาข้าพเจ้าจึงได้ถึงแก่กรรมในปีนั้น

เมื่อมารดาข้าพเจ้าถึงแก่กรรม ได้ตั้งศพไว้ที่บ้านข้าพเจ้า แม่ครูสัมจีนได้รับเป็นธุระจัดการ เรื่องการบำเพ็ญกุศลมารดาข้าพเจ้าตามพิธีทางศาสนาทุก ๆ รอบเจ็ดวัน ด้วยจิตศรัทธาโดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากประการใด ความดีอันนี้ ข้าพเจ้าและบรรดาญาติทุกคน ต่างเคารพรักแม่ครู ฯ อย่างยากที่จะลืมได้ กอปรด้วยท่านเป็นผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐ ข้าพเจ้าจึงได้เทิดทูนไว้ด้วยความเคารพ และนับท่านเป็น "แม่บุญธรรม" ของข้าพเจ้าตั้งแต่นั้น

เป็นต้นมา แม่ครูสัมจีนและข้าพเจ้าจึงต่างสนิทสนมรักใคร่กันเหมือนแม่ลูก ท่านได้พักอยู่กับข้าพเจ้าเป็นนิจเสมอมา ยามใดที่ข้าพเจ้ามีทุกข์ ไม่ว่าทางส่วนตัวหรือการงาน แม่ครูสัมจีนจะเป็นที่ปรึกษาแก่ข้าพเจ้าอย่างดี แม้กระทั่งความเป็นอยู่ภายในบ้านท่านจะคอยดูแลเอาใจใส่แทนยามเมื่อข้าพเจ้าไม่อยู่ เป็นอย่างดีที่สุด ทำให้ข้าพเจ้าคลายความกังวลไปได้เป็นอันมาก นอกจากนั้น ยามเมื่อข้าพเจ้าหรือลูกหลานในบ้านคนใดเจ็บป่วย ซึ่งไม่เหลือวิสัยที่จะรักษาแล้ว ท่านจะห่วงใยและ "ถอนโรค" นั้น ๆ ให้จนหายเสมอ ฉะนั้นการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งไม่สาหัสจนเกินไปแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องหาหมอฉีดยาให้เจ็บตัว

เนื่องจากแม่ครูสัมจีน เคยอยู่ใกล้ชิดกับเจ้านายในรั้วในวังมาแต่อดีต ฉะนั้นจึงรอบรู้ในขนบธรรมเนียมและความประพฤติอันควรปฏิบัติอย่างดี ภายหลังยิ่งได้ธรรมะ ซึ่งรับการถ่ายทอดจากท่านเจ้าประคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ในคั่นที่เกือบจะสมบูรณ์อีกด้วยแล้ว จึงเสริมส่งให้ท่านดำรงอยู่ในศิลาจารีตที่ควรเคารพนับถือได้อย่างสนิทใจ เรื่องพรหมวิหารธรรมนั้น ไม่ต้องพูดถึง เบียมอยู่ใน

ดวงจิตของท่านตลอดเวลา ไม่ว่าลูกศิษย์ของท่านคนใด หรือใคร ก็ตาม ไปขอความช่วยเหลือให้สอนธรรมะช่วยรักษาโรค หรือ อื่น ๆ ท่านไม่เคยปฏิเสธสักราย แต่จะรับช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ แม้ว่าบางครั้งท่านจะเจ็บป่วยประการใด ๆ ก็สู้ทนทรมารสังขารตัว เอง บำบัดความทุกข์ร้อนของผู้อื่น ตามความจำเป็นโดยไม่คำนึงถึง ความเหนื่อยยาก หรืออามิสตอบแทนแต่ประการใด การทนทรมาร สังขารตัวเอง เพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นมานานนับสิบ ๆ ปีเช่นนี้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่บั่นทอนสุขภาพของท่านให้ทรุดโทรมลงได้เป็น อันมาก จึงในระยะสิบปีหลังนี้ โรคภัยจึงได้เบียดเบียนเป็นลำดับมา จะเป็นเพราะไม่ต้องการให้ใครเป็นกังวลก็ได้ ท่านจึงไม่ปริปากให้ ใครทราบ แม้แต่ข้าพเจ้าเอง มาทราบภายหลัง ก็เมื่อสายเกินไป เสียแล้ว

ต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๘ แม่ครูส้มจีนเริ่มป่วยประเสาะกระแสะ ตอนที่ไปนั่งประจำสอนธรรมที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ ข้าพเจ้าทราบ ก็ได้รับตัวกลับไปพักผ่อนรักษาตัวที่บ้าน ครั้นหายเมื่อใด ท่านก็ ได้ไปนั่งประจำที่วัดสอนธรรมะอีก ป่วยอีกเมื่อใด ข้าพเจ้าก็รับตัว

ไปรักษาอีก ปฏิบัติอยู่เช่นนี้เสมอ ๆ ครั้นจะนำไปให้แพทย์ตรวจ ท่านก็ไม่สมัครใจ ไม่มีใครกล้าขืนใจ จึงเลยไม่ทราบว่าเป็นโรค อะไร ที่สุด เมื่อประมาณต้นเดือนกรกฎาคม ๒๕๐๘ จึงได้ตัดสิน ใจนำท่านไปให้หมอตรวจสอบ ก็ปรากฏว่าเป็นมะเร็งที่กะเพาะ อาหารในระยะค่อนข้างร้ายแรงเสียแล้ว ข้าพเจ้าจึงส่งท่านเข้ารักษา ที่โรงพยาบาลของโรงงานยาสูบ ถนนสาธร เมื่อปลายเดือน กรกฎาคมนั้นเอง เพื่อรับการผ่าตัดตามคำแนะนำของหมอ พักที่ โรงพยาบาลนั้นประมาณ ๑๐ วัน มีลูกศิษย์ของท่านหลายคนได้ค้าน ตัดไว้ไม่ยอมให้ผ่าตัด เรื่องจึงเลยไม่สมประสงค์ตามคำแนะนำของ แพทย์ข้าพเจ้าจึงได้นำกลับไปพักรักษาตัวที่บ้านอย่างเคย

รับกลับบ้านไม่นาน มีคนแนะนำข้าพเจ้าว่า ที่จังหวัดระยอง มีหมอดีผู้หนึ่งแผนโบราณรักษาโรคมะเร็งหายมามาก ข้าพเจ้าจึงได้ เดินทางไปรับหมอผู้นั้น นำมารักษาแม่ครูส้มจีนอยู่ประมาณหนึ่ง เดือน ดูเหมือนอาการอยู่ข้างทุเลาขึ้น ทุกคนต่างดีใจ แต่หลัง จากนั้นไม่นานอาการกลับทรุดลงอีก จึงนำท่านไปให้หมอแผนปัจจุ- บันตรวจอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้หมอแนะนำให้ผ่าตัดแน่นอน ทิ้งไว้ไม่

ได้อีกต่อไป ข้าพเจ้าจึงได้นำไปเข้าโรงพยาบาลคริสเตียน ถนนสีลม เพื่อรับการผ่าตัด ทุกอย่างก็เรียบร้อยตามที่ตั้งใจไว้ หลังการผ่าตัดแล้วได้พักอยู่ที่โรงพยาบาลแห่งนั้นประมาณสามสัปดาห์ จึงรับกลับไปพักฟื้นที่บ้าน ทุกคนต่างหวังว่าคราวนี้ ท่านคงหายพ้นอันตรายแน่ แต่ที่ไหนได้ กลับไปอยู่บ้านได้ไม่นาน อาการโรคกำเริบขึ้น ดูเหมือนจะมากกว่าก่อนการผ่าตัดเสียอีก ข้าพเจ้ารีบปรึกษาหมอ เพื่อส่งเข้าโรงพยาบาลคริสเตียนอีกวาระหนึ่ง แต่หมอทางโรงพยาบาลแห่งนั้น บอกว่าหมดหนทางที่จะรับไว้เยียวยาเสียแล้ว ข้าพเจ้าไม่สิ้นความพยายาม ได้ไปหารือหมอที่ชอบพอกันทางโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ฯ ที่สุดโรงพยาบาลแห่งนั้นได้รับไว้ ได้ให้การพยาบาลอย่างดีที่สุด อาการดีขึ้นบ้าง ทรงอยู่บ้าง ทรุดลงไปสลับกันไปเช่นนี้ ที่ว่าดีขึ้นนั้น อาการคล้ายจะหายกลับบ้านได้ แต่ถ้าทรง หรือทรุดคราวใด ทำให้ข้าพเจ้ากังวลใจคิดไปได้หลายประการ เพราะทราบจากหมอแล้วว่า โรคชนิดนี้ยากนักที่จะหาย อาการแสดงออกที่ดีขึ้นนั้น ก็เนื่องจากกำลังใจทางสมาธิของท่านสำรวมไว้เท่านั้น จนกระทั่งถึงคืนวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๐๙ เวลา

ประมาณ ๒๐.๐๐ น. วาระสุดท้ายก็มาถึง ก่อนดับจิต ท่านได้ปรารภกับคนเฝ้าพยาบาลว่า "ถึงเวลาแล้ว" จากนั้นได้เอนหลังพนมมือท่าสมาธิ แล้วจากไปด้วยอาการอันสงบยิ่ง

แม่ครูส้มจีนกับข้าพเจ้า ต่างได้นับถือกันเป็นแม่ลูก ได้เพียง ๑๒ ปี แม้ว่า ท่านจะมิใช่แม่บังเกิดเกล้า แต่ด้วยคุณธรรม และความดีที่มีต่อข้าพเจ้าทางใจนานับประการ การเคารพนับถือท่านเยี่ยงแม่นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าสมควรแล้วด้วยประการทั้งปวง การที่ท่านด่วนจากไป ในวัยอันควรจะอยู่ได้ต่อไปอีกนานเช่นนี้ ข้าพเจ้าตลอดจนญาติมิตรทุกคนอดที่จะอาดูรมิได้ ต่างอาลัยรักท่านด้วยกันทุกคน ถึงอย่างไรท่านก็ได้จากไปแล้ว โดยนัยแห่งวัฏฏะและอายุขัย กุศลกรรมทั้งหลายที่ท่านได้บำเพ็ญไว้ดีอย่างเอนก โดยทางกาย วาจา ใจ และถาวรวัตถุอันท่านได้บริจาคไว้เพื่อสาธารณะประโยชน์ในบวรพุทธศาสนา เช่น

๑. บริจาคทรัพย์เลี้ยงพระวัดปากน้ำภาษีเจริญทุก ๆ ปี ปีละไม่น้อยกว่า ๒๐๐๐.๐๐ บาท (สองพันบาท)

๒. บริจาคทรัพย์ให้เป็นทุนของโรงพยาบาลสงฆ์ พญาไท จำนวน ๕๐๐๐.๐๐ บาท (ห้าพันบาท)

๓. บริจาคทรัพย์ให้เป็นทุนของวัดปากน้ำภาษีเจริญ จำนวน ๕๐๐๐.๐๐ บาท (ห้าพันบาท)

๔. บริจาคทรัพย์สร้างช่อฟ้าวัดวชิรธรรม (วัดทุ่งสาทิศพระโขนง) จำนวน ๑๐๐๐๐.๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นบาท)

๕. สมทบทุนสร้างโบสถ์วัดขจรสิริ พระโขนง จำนวน ๑๐๐๐.๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท)

๖. สมทบทุนทอดผ้าป่า วัดปากน้ำภาษีเจริญ ทุก ๆ ปี ปีละไม่น้อยกว่า ๕๐๐.๐๐ บาท (ห้าร้อยบาท)

๗. ร่วมสมทบทุนทำบุญกับข้าพเจ้า ไม่ว่าจะเป็นการทอดกฐิน ทอดผ้าป่า หรืออื่น ๆ ก็ตามด้วยกันทุก ๆ ปี

ซึ่งผลบุญแห่งธรรมทานของท่านที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ จะเป็นมหาผลานิสงส์ให้วิญญาณของท่าน ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ สมความปรารถนาของท่านแล้ว อย่างเที่ยงแท้แน่นอน

ปราณี เที่ยงธรรม

๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๙

คำไว้อาลัย

ของ นายเทียม แซ่เฮ้ง สมุทรปราการ

คุณครูสัมจีนอาจารย์ท่านสอน
วิปัสสนาทำใจให้แน่นอน
มาแต่ก่อนร่ำเรียนเพียรศึกษา
ใครเจ็บไข้ได้ป่วยท่านช่วยเหลือ
ได้เอื้อเฟื้อทั่วไปไม่เลือกหน้า
อัธยาศรัยไมตรีมีเมตตา
แด่บรรดาศิษย์ทั่วทุกตัวคน
ท่านประพฤติเหมาะสมอารมณ์สงบ
เป็นที่เคารพแด่ศิษย์ทุกแห่งหน
เมื่อถึงกาลมรณะละชีพชนม์
ทั่วทุกคนอัดอั้นตื้นตันทรวง
ขอวิญญาณบริสุทธิ์ที่ผุดผ่อง
สถิตย์ห้องในสวรรค์ชั้นแมนสรวง
ได้ทราบซึ้งถึงจิตต์ศิษย์ทั้งปวง
ยังเป็นห่วงกตัญญูรู้คุณเอย ฯ

เทศนา

เรื่อง "ติลกฺขณาทิคาถา"

แสดงโดย พระภาวนาโกศลเถร

(หลวงพ่อวัดปากน้ำ)

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ ๓ ครั้ง

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา
สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา
สพเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา
อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน

อถายํ อิตรา ปชา ตีรเมวานุธาวติ
เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน
เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ มจฺจุเธยฺยํ สุทุตฺตรํ
กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต
โอกา อโนกมาคมฺม วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ
ตตฺราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน
ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต
เยสํ สมฺโพธิยงฺเคสุ สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตํ
อาทานปฏินิสฺสคฺเค อนุปาทาย เย รตา
ขีณาสวา ชุติมนฺโต เต โลเก ปรินิพฺพุตาติ ฯ

วันนี้ เป็นวันอัฐมีดิถีขึ้น ๘ ค่ำ แห่งปักษ์ในมาฆมาสนี้ ที่เราท่านทั้งหลายทั้งหญิงและชายคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า เมื่อถึงวันธรรมสวนะ ได้พากันมาสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา เพราะว่าเราช่วยกันรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา ให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่กุลบุตรกุลสตรีในยุคนี้และภายหน้า เป็นตัวอย่างอันดีแก่พระภิกษุสามเณรในยุคนี้และต่อไปในภายหน้า ได้ชื่อว่าทำตัวของอาตมา

ให้เป็นเนติแบบแผนตำหรับตำราของพุทธศาสนิกชนสืบต่อไป การกระทำตนของตนให้เป็นแม่พิมพ์หรือให้เป็นตัวอย่างเช่นนี้ได้ ได้ชื่อว่าไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา ที่จะชี้แจงแสดงธรรมเทศนาในวันนี้ แก้ด้วยหนทางอันหมดจดวิเศษ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเป็นผู้รู้เหตุอันลึกลับยิ่งนักหนา จึงได้ทรงแสดงหนทางอันหมดจดวิเศษ ให้เป็นตำหรับตำราไว้ หนทางหมดจดวิเศษนั้นท่านยกพระไตรลักษณ์ขึ้นไว้ เป็นตำหรับตำราว่า สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ เห็นตามปัญญา ว่าไม่เที่ยง อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เมื่อนั้นก็จะเบื่อหน่ายในทุกข์ เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา นี่หนทางหมดจดวิเศษข้อที่หนึ่ง สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี่เป็นหนทางหมดจดวิเศษ เป็นข้อที่ ๒ สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า ธรรมทั้งหลายทั้งปวงไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี่เป็นทางหมดจดวิเศษ เป็นข้อที่ ๓ หนทางหมดจดวิเศษนั้นคืออะไร เมื่อฟังเพียงแค่นี้ก็ไม่เข้าใจ หนทางหมดจด

วิเศษน่ะ หนทางตั้งต้นที่จะไปสู่มรรคผลนิพพาน ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งพระอรหัตต์พระอรหันต์ เป็นหนทางหมดจดวิเศษ หนทางหมดจดวิเศษน่ะอะไร ก็ทำใจให้หยุดคำเดียวเท่านั้นแหละ ให้หยุดที่ตรงไหน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ไปหยุดอยู่ตรงนั้นแหละ ไปหยุดเข้ากลางของหยุดเชียว กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ที่ใจหยุดนั้น อย่าไปที่อื่น กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ที่ใจหยุดนั้น หยุดคำเดียวเท่านี้แหละตั้งแต่ต้นจนพระอรหัตต์ ถ้าหยุดไม่ได้ก็ไม่ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ ถ้าหยุดได้ก็ถูกทางไป ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ หยุดนั้นแหละเป็นหนทางหมดจดวิเศษ ที่พระองค์ทรงรับสั่งทางมรรคผลนิพพาน ว่า ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา ขนฺตี นั้นความอดทน ตีติกฺขา กล่าวคือความอดใจ อดจนกระทั่งหยุด พอใจหยุดเรียกว่าอดละ ต่ออดมันก็หยุดทีเดียว ใจหยุดนั้นและเป็นสำคัญ ยืนยันด้วยตำหรับตำราว่า นตฺถิ สนฺติ ปรํ สุขํ สุขอื่นนอกจากหยุดจากนิ่งไม่มี ต้องทำใจให้หยุดนั้นแหละเป็นหนทางบริสุทธิ์หมดจดวิเศษทีเดียว เมื่อรู้จัก

หลักอันนี้แล้ว ต่อจากนี้จงฟังวารพระบาลีสืบต่อไป ว่า อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ เย ชนา ปารคามิโน อถายํ อิตรา ปชา ตีรเมวานุธาวติ บรรดามนุษย์ทั้งหลาย ชนเหล่าใดมีปรกติไปสู่ฝั่ง คือนิพพาน ชนทั้งหลายเหล่านั้นน้อยนัก ส่วนชนนอกนี้ที่ไปสู่ฝั่ง ที่เลาะอยู่ชายฝั่งนั่นเทียว คือโลกโอกอ่าววัฏฏะสงสาร ฝั่งน่ะคือ วัฏฏะนี่เอง กรรมวัฏฏ์ วิปากวัฏฏ์ กิเลสวัฏฏ์ วัฏฏนี่เป็นฝั่งข้างนี้ ที่ไปสู่ฝั่งนิพพาน คือฝั่งข้างโน้น โบราณท่านแปลว่า ไปสู่ฝั่งข้างโน้นคือพระนิพพาน ไปสู่ฝั่งข้างนี้ คือ วัฏฏสงสาร วางหลักไว้สองประการดังนี้

เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน ก็ชนเหล่าใดแล ประพฤติธรรมในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้ว เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ ชนทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมถึงซึ่งฝั่ง คือนิพพานได้ มจฺจุเธยฺยํ สุทุตฺตรํ เป็นที่ตั้งอันล่วงเสียซึ่งวัฏฏะเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุ อันบุคคลข้ามได้ยากยิ่งนัก กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต บัณฑิตละธรรมอันดำเสีย ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น โอกา อโนกมาคมฺม วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ

อาศัยนิพพานไม่มีอาลัยจากอาสัย ยินดีในนิพพานอันสงัดใด ตตฺ-ราภิรติมิจฺเฉยฺย หิตฺวา กาเม อกิญฺจโน พึงละกามทั้งหลายเสียไม่มีกังวลแล้วพึงปรารถนายินดีในนิพพานนั้น ปริโยทเปยฺย อตฺตานํ จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺฑิโต บัณฑิตควรชำระตนให้ผ่องแผ้วจากเครื่องเศร้าหมองแห่งจิตทั้งหลาย เยสํ สมฺโพธิยงฺเคสุ สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตํ จิตอันบัณฑิตทั้งหลายเหล่าใดอบรมดีแล้วในองค์เป็นเหตุแห่งตรัสรู้ อาทานปฏินิสฺสคฺเค อนุปาทาย เย รตา บัณฑิตทั้งหลายเหล่าใด ไม่ถือมั่นยินดีแล้วในอันสละความยึดถือ ขีณาสวา ชุติมนฺโต เต โลเก ปรินิพฺพุตา บัณฑิตทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมเป็นผู้ไม่มีอาสวะ มีความโพลงดับสนิทในโลกด้วยประการดังนี้

นี้เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป เป็นทางปริยัติหาใช่ทางปฏิบัติไม่ ทางปริยัติชี้ชัดอยู่ว่า คนทั้งหลายเหล่าใด เห็นตามปัญญาเมื่อบุคคลเห็นตามปัญญาเมื่อใด บุคคลเห็นตามปัญญา ว่าสังขารทั้งหลายไม่เที่ยง เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็น

หนทางหมดจดวิเศษ เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าสังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ นี้เป็นหนทางหมดจดวิเศษ บรรดามนุษย์ทั้งสิ้นชนพวกใด ชนที่เป็นมนุษย์พวกใดที่จะไปถึงซึ่งฝั่งข้างโน้น คือพระนิพพานนั้นน้อยตัวนัก ส่วนชนนอกนี้แล่นไปสู่ฝั่งนั้นแลไปในกรรมวัฏฏ์ วิปากวัฏฏ์ กิเลสวัฏฏ์ ก็ชนเหล่าใดแล เป็นผู้ประพฤติตามธรรม ในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้ว เป็นธรรมที่ลึกล้ำคัมภีรภาพนัก ไม่ใช่เป็นของเล็กน้อย ชนทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมถึงพระนิพพานได้ พระนิพพานไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย ไม่ใช่เป็นของง่าย เพราะฉะนั้นทางไปนิพพาน ก็เป็นของไม่ใช่ง่ายเป็นของยากนัก ธรรมอันนี้ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงชี้ว่าทางอันหมดจดวิเศษ เมื่อเห็นความไม่เที่ยง ของสังขารทั้งหลายเห็นความเป็นทุกข์ของสังขารทั้งหลาย เห็นความไม่ใช่ตัวของธรรมทั้งหลายนี้เป็นข้อสำคัญ ควรจะเข้าใจให้มั่นหมายทีเดียว

สังขารทั้งหลาย คือธาตุธรรมผลิตขึ้น เป็นสังขารทั้งหลาย เหมือนแผ่นดินเป็นที่ตั้งของติณชาติ พฤกษชาติ รุกขชาติ วัลลิชาติ ตั้งขึ้นได้ ถ้าไม่มีแผ่นดินแล้ว ติณชาติ พฤกษชาติ รุกขชาติ วัลลิชาติ ตั้งขึ้นไม่ได้ ไม่มีที่ผุดเกิด นี้เพราะอาศัยแผ่นดินนี้ ฉันใด สังขารทั้งหลายก็ต้องอาศัยธาตุ อาศัยธรรม ถ้าไม่มีธาตุ ไม่มีธรรมแล้ว สังขารทั้งหลายก็ตั้งขึ้นไม่ได้ ไม่มีที่ตั้ง ติณชาติ ต้นหญ้า รุกขชาติ ต้นไม้ พฤกษชาติ ก็ต้นไม้ นี่แน่นหนาถาวรและ วัลลิชาติ เครือวัลลิ์ต่าง ๆ เครือเถา ๆ ไม่มีแผ่นดินแล้วจะตั้งอยู่ อย่างไร ก็ย่อมอันตรธานหายไปหมด ไม่มีปรากฏแม้น้อยหนึ่ง หาย ไปหมด เพราะไม่มีแผ่นดินเป็นที่ตั้ง เมื่อมีแผ่นดินเป็นที่ตั้งขึ้น ติณชาติ พฤกษชาติ รุกขชาติ วัลลิชาติ ก็ย่อมปรากฏขึ้น ฉันใดก็ดี ธาตุธรรมที่มีขึ้นแล้ว ปรากฏขึ้นแล้วก็ย่อมมีขึ้นเป็นขึ้นของสังขาร ถ้าว่าธาตุธรรมไม่มีแล้ว สังขารก็ไม่มีเหมือนกัน นี้เพราะอาศัยธาตุ อาศัยธรรม สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นของดับได้ เคลื่อนไปได้ส่วน ธาตุธรรมนั้นไม่แปลไปตามใคร ธาตุธรรมนั้นแยกออกเป็น สราค-ธาตุ สราคธรรม เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรม ธาตุธรรมที่ยังเกลือก

กลั้วอยู่ด้วย ราคะ โทสะ โมหะ เป็นสราคธาตุ สราคธรรม ธาตุ ธรรมที่ปราศจาก ราคะ โทสะ โมหะ แล้วนั้นเป็น วิราค-ธาตุ วิราคธรรม นี้อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง ธาตุธรรมที่ยัง เกลือกกลั้วด้วย ราคะ โทสะ โมหะ เป็นสังขตธาตุ สังขตธรรม ธาตุธรรมที่กะเทาะจาก ราคะ โทสะ โมหะ ไปได้บ้างแล้ว ยัง ไม่สิ้นเชื้อเป็นของอสังขตธาตุ อสังขตธรรม ธาตุธรรมที่กะเทาะจาก ราคะ โทสะโมหะ สิ้นเชื้อแล้วนั้น เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรม นี่เรา จะเอาธาตุธรรมที่ไหน เราจะเห็นอย่างไร รู้อย่างไรกัน ธาตุธรรม ทั้งหมดปรากฏที่เราอาศัยอยู่นี้ เป็นสราคธาตุ สราคธรรม ไม่ใช่ เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรม อาศัยสราคธาตุ สราคธรรมอยู่ เมื่อ อาศัยสราคธาตุ สราคธรรมอยู่เช่นนี้ เราจะต้องเข้าไปถึงวิราคธาตุ วิราคธรรมให้ได้ ถ้าเข้าไปถึงวิราคธาตุ วิราคธรรมไม่ได้ ก็ต้อง เวียนว่ายตายเกิดอยู่นี่ ไม่มีจบสิ้น เหตุนี้ต้องตั้งใจให้แน่แน่วต้อง ทำใจให้หยุด ตั้งใจให้หยุดมุ่งที่จะไปพระนิพพานทีเดียว เพราะ น้อยคนนักที่ตั้งใจจะไปสู่ฝั่งพระนิพพาน มากคนนักที่มุ่งจะไปสู่โลก ในวิราคธาตุ ในวิราคธรรม ในสังขารทั้งหลาย มุ่งไปในสังขารน่ะ

มากคนนัก ที่จะปราศจากสังขารทั้งหลายนั้นน้อยคนนัก เหตุนี้เรา ต้องคอยระแวดระวังทีเดียวในเรื่องนี้ เมื่อเป็นผู้จะไปสู่ในทางวิราค-ธาตุ วิราคธรรม ต้องประกอบตามธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้ว ประพฤติตามธรรมในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวแล้ว ธรรมที่พระ-ตถาคตเจ้ากล่าวดีแล้วน่ะ ธรรมอะไร ธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าว ดีแล้วนั้นไม่ใช่อื่น ทางมรรคทางผลนี่เอง ทางมรรคทางผลไม่ใช่ ทางอื่น ทางมรรคทางผลน่ะอะไร อะไรเป็นทางมรรค อะไรเป็น ทางผล นี้จะกล่าวถึงทางมรรคผล

ก็การทำใจให้หยุดนั่นแหละ เป็นตัวมรรคทีเดียว พอใจหยุด ก็เป็นตัวมรรค ก็จะมีผลต่อไปเมื่อใจหยุด เป็นตัวมรรคแน่นอนแล้ว มรรคผลเกิดเป็นลำดับไป พอใจหยุดก็ได้ชื่อว่าเริ่มต้นโลกียมรรค เข้าถึงมรรคแล้ว มรรคผลนี้แหละเป็นธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวดี แล้ว ต้องเอาใจหยุด ถ้าใจไม่หยุดเข้าทางมรรคไม่ได้ เมื่อไปทาง มรรคไม่ได้ ผลก็ไปไม่ได้เหมือนกัน พอใจหยุดถูกส่วนเข้าเท่านั้น

เมื่อวานนี้บวชสามเณรองค์หนึ่ง ไปตลอดเทียวทางมรรคผล ทำใจให้หยุด เอาผมปอยหนึ่งที่โกนแต่เมื่อบวชนั้นเขาก็จำได้ ให้

น้อมเข้าไปในช่องจมูกข้างขวา ตั้งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย มนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลางตัวเจ้านาคที่บวชเป็น เณรนั้นเห็นผมจำได้ ว่าโคนน่ะไปทางตะวันออก ปลายไปทาง ตะวันตก ผมมันมีคู้กลางโค้งอยู่กลางหน่อย ถามว่ามันล้มไปทางซ้าย หรือล้มไปทางขาว ตรงกลางที่โค้งอยู่หน่อยเจ้านาคบอกว่า ไม่ล้ม โคนตั้งโค้งขึ้นมาด้วย โค้งก็เอาใจหยุดอยู่ตรงกลางโค้งนั่นแหละ หยุดอยู่ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น หยุดนิ่งเฉอะประเดี๋ยว ผมนั้นแปล ไป แปลสีไป ๆ พอถูกส่วนเข้าก็เป็นดวงใส ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น แหละ สามเณรเห็นแล้วเป็นดวงใส ผมนั้นก็แปล ๆ ไป แปลสีไป เป็นดวงใส ดวงนั้นโตเล็กเท่าไหน เจ้านาคบอกเท่าหัวแม่มือได้ เอารักษาไว้ดวงนั้น ใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงนั้นนั่นแหละ ก็หยุดนิ่ง อยู่กลางดวงนั้น พอนิ่งแล้วก็เข้ากลางของกลาง ๆ ๆ ๆ นิ่งหนักเข้า นึกว่ากลางของกลางหนักเข้าประเดี๋ยวเดียวแหละ ดวงนั้นขยายโต ออกไป ๆ ๆ ๆ เท่าดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น เจ้านาคขยายได้แล้ว ดวงนั้นขยายออกไปเท่าดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ แล้ว ถูกส่วนเข้าใจหยุดนิ่งกลางของกลาง ๆ ๆ ๆ นิ่งหนักเข้า หนัก

เข้าเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ นั่นแหละดวงนี้แหละเขาเรียกว่า กายมรรค หรือเรียกว่า ดวงปฐมมรรค หรือเรียกว่าดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน นี่แหละทางหมดจดวิเศษทางนี้ ไม่มีทางอื่นมาคัดง้างได้ละ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานแล้วนั่นแหละ กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานแล้วนั่นแหละ กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั่นหยุดเข้าเถอะ พอใจหยุดอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ก็กลางของกลาง ที่ใจหยุดอยู่นั่นแหละ กลางของกลาง ๆ ๆ หนักเข้าหนักเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล เมื่อเข้าถึงดวงศีลแล้ว ใจหยุดอยู่กลางของดวงศีลนั่นแหละก็เท่ากับดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ กลางของกลางดวงศีลหนักเข้า กลางของกลางหนักเข้า ๆ ๆ ก็เข้าถึงกลางดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีลนั่นแหละ เท่าดวงจันทร์ เท่าดวงอาทิตย์เหมือนกัน เจ้านาคทำได้ประเดี๋ยวเดียว เข้าถึงดวงสมาธิแล้ว กลางดวงสมาธินั่นแหละหยุดเข้าเถอะ กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ดวงสมาธินั่นแหละ พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธินั่น หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ พอใจอยุดกลางดวงปัญญา ก็กลางของกลาง ๆ ๆ หนัก

เข้า พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญานั่น หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตตินั่น พอหยุดก็กลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ จนกระทั่งหยุดหนักเข้า หนักเข้าถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ อยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ หยุดหนักเข้ากลางของกลาง ๆ ๆ ๆ พอหยุดก็เข้ากลางของหยุดนั่นแหละ กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นกายมนุษย์ละเอียด ที่นอนฝันออกไป ถามเจ้านาคว่าอย่างไร กายนี้เคยเห็นไหมล่ะเมื่อเวลานอนฝัน เจ้านาคบอกว่าเห็นนี่ไม่ใช่เป็นของยาก ชั่วบวชนาคประเดี๋ยวเดียวเท่านั้นแหละ ไปตลอดแล้ว พอเห็นกายละเอียดก็เอาละถูกส่วนละ จำได้นะ ต่อไปอีกให้กายละเอียดนั่งเหมือนกายมนุษย์นี้ เขาก็ทำถูกแบบเดียวกันแล้วเอาใจกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ นิ่งอยู่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดแบบเดียวกัน พอนิ่งถูกส่วนเข้าก็กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ที่นิ่งนั่นแหละเดี๋ยวเดียวเห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอหยุดก็เข้ากลางของหยุดนั่นแหละ กลางของกลาง ๆ หนักเข้าก็เห็น

ดวงศีลอยู่ในดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ในกลางดวงศีลนั่นแหละ พอใจหยุดก็หยุดอยู่กลางของใจที่หยุดกลางของกลาง ๆ ๆ หนักเข้า เห็นดวงสมาธิอยู่ในกลางดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละ พอหยุดถูกส่วนแล้วก็เข้ากลางของกลางที่หยุดนั้น เห็นดวงปัญญาอยู่ในกลางดวงสมาธิ ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ในกลางดวงปัญญานั่นแหละ พอหยุดถูกส่วนเข้าแล้วกลางของกลาง ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้าถึงดวงวิมุตติดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ พอหยุดอยู่กลางดวงวิมุตติแล้ว ก็กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ที่หยุดนั่นแหละไม่ได้ไปไหน พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่นแหละ กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้าเห็นกายทิพย์ พอเห็นกายทิพย์เข้าเป็นกายที่สองละ

อยากจะรู้มรรคผลไหมล่ะ นั่นแหละที่ดำเนินมานั่นแหละเป็นมรรคทั้งนั้น ที่มาโผล่เห็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นเป็นตัวผลแล้ว ตั้งแต่ดำเนินมาหยุดอยู่ที่กายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ เข้าดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุตติญาณ

ทัสสนะ เข้าถึงวิมุตติญาณทัสสนะแล้ว เห็นกายทิพย์นั่นเป็นผลแล้ว แต่ว่าเป็นโลกียผล โลกียมรรค ไม่ใช่โลกุตตรมรรคผล ไม่ใช่โลกุตตรมรรค ให้รู้จักหลักอันนี้ นี่เป็นโลกีย์ นี่ทางหมดจดวิเศษไม่ใช่ทางอื่น นี่เป็นทางหมดจดวิเศษทีเดียว แล้วกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ หยุดนิ่งพอถูกส่วนเท่านั้น ให้เอาใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนก์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ หยุดนิ่งพอถูกส่วนเข้าก็หยุดอยู่กลางของหยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานของกายทิพย์ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าก็กลางของกลาง ๆ ๆ ที่ใจหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ซ้าย ขวา หน้า หลัง ล่าง บน นอก ใน ไม่ไป กลางของกลาง ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลนั่นอีก พอใจหยุดเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีกนั่นแหละแบบเดียวกัน กลางของกลาง ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละ กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญาอยู่ในกลางดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ

กลางของกลางที่ใจหยุดนั้น พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั้นแหละ พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้นแหละ กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ หนักเข้า พอถูกส่วนเข้าเห็นกายทิพย์ละเอียด ทำไปดังนี้อีก นี่เป็นมรรคเป็นผลไปอย่างนี้แล้ว ก็เดินไปตามทางมรรคอีก ให้นั่งนิ่งแบบเดียวกับกายทิพย์หยาบอีก นั่งนิ่งก็เอากายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดอีก นั่นและเข้ามรรคละ หยุดนิ่งแล้วก็เข้ากลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ที่ใจนิ่งทีเดียว พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน นี่มรรคทั้งนั้น หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ หนักเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลอีก กลางของกลางเข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิอีก กลางของกลาง ๆ ๆ หนักเข้าที่ใจหยุดนั้น เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงปัญญา กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ในกลางดวงปัญญา

นั้น ก็เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติอีก กลางของกลาง ๆ ๆ ที่ใจหยุดนั้น เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่ในกลางดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก กลางของกลาง ๆ ๆ ที่ใจหยุดนั้น ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายรูปพรหม พอถึงกายรูปพรหม ก็นี่เป็นตัวผลแล้ว นี่มรรคมาแล้วมาถึงผลแล้ว นี่ ๕ แล้ว พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั้น กลางของกลาง ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีลอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุดก็กลางของใจที่หยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก พอถูกส่วนเข้าก็กลางของกลางที่หยุดนั้น เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาอีก พอหยุดก็กลางของกลางที่ใจหยุดนั้น ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติอีก พอถูกส่วนเข้าก็กลางของกลางที่ใจหยุดนั้น เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก

กลางของกลางที่ใจหยุดนั้น พอถูกส่วนเข้าเห็นกายรูปพรหมละเอียด กายรูปพรหมละเอียดนี้ก็เป็นตัวผลอีก เดินมาตามครรคนั้นเข้าถึงผลอีกแล้ว

นี่ต้องเข้าใจอย่างนี้ ถ้าไม่เข้าใจอย่างนี้ จะไม่รู้จักมรรคผล มรรคผลนี้เป็นของยากนักไม่ใช่เป็นของง่าย ใจของกายรูปพรหมละเอียด หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ไม่ได้ถอยออกละ เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานอีก พอใจหยุดก็กลางของกลางเข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของกลางใจที่หยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ ใจหยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีก พอหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณ

ทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก กลางของกลาง ๆ ๆ หนักเข้าก็เข้าถึงกายรูปพรหม เห็นกายรูปพรหมนี่เป็นกายรูปพรหมนี่เป็นผล ที่ดำเนินมานี่เป็นมรรค ใจของรูปพรหมอยู่นิ่งศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพรหมอีกหยุดอยู่นั่น หยุดนิ่งอยู่ พอหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุด ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เข้ากลางของหยุดอีก พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงศีลอีก ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางของดวงสมาธิอีก ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางปัญญาถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติอีก ถูกส่วนเข้าถึงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายอปรูพรหมละเอียด ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดอีก แบบเดียวกันไม่ได้มีเคลื่อนกันละ พอใจหยุดก็เข้ากลางของหยุด กลางของกลาง ๆ ๆ ๆ พอกลางของกลางหนักเข้า ก็เข้าดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน อยู่ในกายรูปพรหมละเอียด ใจกายรูปพรหมละเอียด หยุดอยู่ศูนย์กลาง

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด หยุดนิ่งกลางของกลาง ๆ ๆ หนักเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอหยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ อยู่กลางดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสบริสุทธิ์เหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักโตเล็กตามส่วน อย่างโตที่สุดไม่ถึง ๕ วา หย่อน ๕ วา อย่างเล็กที่สุดก็ตามส่วนลงมา นั่นเรียกว่ากายธรรม เข้าถึงพุทธรัตนะแล้ว พุทธรัตนะนั่นแหละเป็นตัวผลไม่ใช่ตัวมรรค เป็นตัวผลที่เดียว มรรคเดินมาตามลำดับนั้น

ใจของ กายธรรมหยุด นิ่งอยู่ศูนย์ กลางของ ดวงธรรมที่ ทำให้เป็นธรรมกาย พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ

หยุดอยู่กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสยิ่งกว่ากระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า ใสหนักขึ้นไป

ใจของกายธรรมละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด นี่เข้าถึงผลอีกแล้ว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด พอถูกส่วนดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ก็วัดผ่านเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ใจของกายธรรมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางกายธรรม หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดนั้น พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานนั้น ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่

ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายพระโสดาหน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา ก็วัดผ่าเส้นศูนย์ ๕ วากลมรวบตัว ใจของพระโสดา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีลดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญาเท่ากัน ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป ใจของพระโสดาละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลม

รอบตัวดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีลดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายพระสกิทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป ใจของพระสกิทาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคา พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พระสกิทาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัวดวงธรรมานุปัสสนาปัฏฐานก็เท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าก็ถึงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายธรรมพระสกิทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้น

ใจของพระสกิทาคาละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็ถึงกายธรรมพระอนาคา

ใจของพระอนาคา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ

ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรมพระอนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป

ใจของพระอนาคาละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางปัญญาถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตต์ หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา ใสหนักขึ้นไป ใจพระอรหัตต์ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตต์ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็ถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลาง

ดวงวิมุตติถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลาง ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงกายธรรมพระอรหัตต์ ละเอียด ใหญ่หนักขึ้นไป

นี่วานนี้ ได้สอนเจ้านาคให้ถึงนี่ พอบวชสามเณรเสร็จแล้ว ไปตามญาติ ไปนิพพานก็ได้ ไปโลกันต์ก็ได้ พวกพ้องไปตายอยู่ที่ไหน ไปตามเอามารับส่วนบุญเสียด้วย นี่ทางพระพุทธศาสนาความจริงเป็นอย่างนี้แหละ

เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา หนทางหมดจดวิเศษทีเดียว หมดจดวิเศษกว้างขวางนัก ทางปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดา สกิทาคา อนาคา อรหัตต์ ทางมรรค ทางผล ทางศีล ทางสมาธิ ปัญญา ทางวิมุตติ ทางวิมุตติญาณทัสสนะ นี่แหละเป็นทางหมดจดวิเศษ ทางอื่นไม่มี นี่วันนี้ที่ตั้งใจแสดงก็เพื่อให้รู้ทางหมดจดวิเศษ ที่จะเข้าไปทางนี้ก็เพราะเห็นสังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งหลายทั้งปวงไม่ใช่ตัว ก็ตกอกตกใจหาหนทางไปทางนี้ก็ถูกมรรคผล นิพพานทีเดียว นี่ทางเป็นหลักเป็นประธาน เช่นนี้

เพราะฉะนั้น ต้องฟังจริง ๆ ตั้งใจจริง ๆ ไม่ใช่ของพอดีพอร้าย ไม่ใช่เป็นของง่าย ๆ เป็นของยากนัก ผู้แสดงก็ตั้งอกตั้งใจแสดง ถ้าผู้ฟังไม่ตั้งใจฟัง ก็ขี้เกียจประเดี๋ยวก็เลิกเสียเท่านั้น ถ้าผู้ฟังตั้งใจฟัง ผู้แสดงก็ตั้งใจแสดง ตรงกันเข้า ขันกับพานก็รับกันเท่านั้น นี้ได้ประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย ผู้แสดงก็ได้ ผู้รับก็ได้เป็นอันว่าได้ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าว่าพูดเสีย ผู้แสดงก็สดุดใจเสีย ก็หยุดเสียไม่แสดง ก็เสียทั้ง ๒ ฝ่าย เป็นฝ่ายดำไป ไม่ใช่ฝ่ายขาวได้ทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายขาวไม่ใช่ฝ่ายดำ ให้รู้จักความจริงทางพระพุทธศาสนาอย่างนี้ เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้แล้ว

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวารพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมัตตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัจจ์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานต์นี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมาภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมีกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ฯ

เทศนา

เรื่อง "พุทธอุทานคาถา"

แสดงโดย พระภาวนาโกศลเถร

(หลวงพ่อวัดปากน้ำ)

วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ ๓ ครั้ง

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา
ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺมํ ฯ
ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา
ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิ ฯ

ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส
วิธูปยํ ติฏฺฐติ มารเสนํ
สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพจักได้แสดงพระธรรมเทศนา ในอุทานคาถา ที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงเปล่งขึ้นด้วยพระองค์เอง มิได้ปรารภสิ่งหนึ่งสิ่งใด ปรารภแต่ธรรมสิ่งเดียวเท่านั้น ทรงเปล่งอุทานคาถาขึ้น ดังที่ยกขึ้นไว้ ณ เบื้องต้นนั้น อุทานคาถานี้เป็นความเปล่งขึ้นจากพระโอฏฐ์ของพระองค์เอง เปล่งขึ้นด้วยมาปรารภถึงธรรม ว่าเป็นของอัศจรรย์นัก ธรรมเป็นของอัศจรรย์ บัดนี้ท่านทั้งหลายทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต จงตั้งใจให้บริสุทธิ์ฟังอุทานคาถาซึ่งเปล่งขึ้นจากพระทัยของพระบรมศาสดา ปรากฏโดยวารพระบาลีว่า ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺมํ แปลเป็นสยามภาษาว่า เมื่อใดธรรมทั้งหลายย่อมปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวง ของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไป เพราะพราหมณ์นั้นได้รู้จัก

ธรรมว่าเกิดแต่เหตุ เมื่อใดธรรมทั้งหลายเกิดแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไป เพราะพราหมณ์นั้นได้รู้จักความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏขึ้นแก่พราหมณ์ พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดเสียได้ดำรงค์อยู่เหมือนดวงอาทิตย์อุทัยขึ้นมากำจัดมืด ทำอากาศให้สว่างฉะนั้น นี้เป็นธรรมที่ลึกซึ้งไม่ใช่เป็นของรู้ถึงได้ง่าย รู้ถึงได้ยากนัก ธรรมทั้งหลายที่ปรากฏแก่พราหมณ์นั้นเราควรจะรู้ ธรรมอะไรที่ปรากฏแก่พราหมณ์ และก็บอกลักษณะท่าทางไว้ให้เสร็จเหมือนดวงอาทิตย์ขึ้นไปแล้วกำจัดมืด ทำอากาศให้สว่าง นี้เป็นข้อใหญ่ใจความสำคัญนัก

จะเอาธรรมตรงไหน ดวงไหน ชิ้นไหน อันไหนกัน ธรรมที่เกิดขึ้นแก่พราหมณ์น่ะ ถ้าว่าไม่รู้จักธรรมดวงนั้น พึ่งไปเถอะสักร้อยครั้งก็ไม่ได้เรื่อง อุทานคาถานี้ลึกซึ้งอยู่ ไม่ได้กล่าวพิศดารเรียกว่า อุทานคาถา ธรรมที่ปรากฏแก่พราหมณ์น่ะ เป็นมนุษย์เป็นหญิงก็ดี ชายก็ดีทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตไม่ว่า ปรากฏอยู่บัดนี้มีธรรมบังเกิดขึ้นกับใจบ้างไหม ที่ปรากฏอยู่เสมอ บางคนก็มีบางคนก็ไม่มี

ที่ไม่มีนั้นเทียบด้วยคนตาบอด ที่ธรรมปรากฏขึ้นแล้วเทียบด้วยคนตาดี เรื่องนี้พระองค์ทรงรับสั่งในเรื่องธรรมว่า ทิฏฐธมฺมสุขวิหารี ธรรมเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันทันตาเห็น ธรรมที่บังเกิดปรากฏอยู่กับตัวนั้นพวกมีธรรมกาย มีธรรมปรากฏแก่ตัวเสมอ พวกไม่มีธรรมกายนาน ๆ จะปรากฏธรรมสักครั้งหนึ่ง ติดอยู่กับใจของบุคคลนั้นสว่างไสว ถ้าปฏิบัติดี ๆ เหมือนดวงอาทิตย์ในกลางวันแจ่มจ้าอยู่เสมอ แต่ว่าใจนั้นต้องจดอยู่กับธรรม ถ้าว่าใจไม่จดอยู่กับธรรมหรือธรรมไม่ติดอยู่กับใจละก็ ความสว่างนั้นก็หายไปเสียเหมือนอย่างตามประทีปในเวลากลางวัน ประทีปอย่างย่อม ๆ ความสว่างก็น้อย ประทีปนั้นขยายออกไปความสว่างก็ขยายออกไปอย่างนั้นแหละฉันใด ธรรมก็มีหลายดวง สว่างต่างกันอย่างนั้นเหมือนกัน ธรรมน่ะไปอยู่ที่ไหน มนุษย์อยู่ที่ไหนธรรมอยู่ที่นั่น มนุษย์มีธรรมด้วยกันทุกคน เขาเรียกว่าดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ถ้าว่าผู้ที่ทำธรรมเป็นละก็ใจไปติดที่ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นติดอยู่นั่นแหละ ได้ชื่อว่าธรรมปรากฏแก่มนุษย์นั้นแล้ว ถ้าว่ากายมนุษย์ละเอียด ใจมนุษย์ละเอียด

ก็ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั้น ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ธรรมปรากฏแก่กายมนุษย์ละเอียดนั้นแล้ว ถ้าว่าเป็นกายทิพย์ใจก็ไปติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ถ้าว่าไม่ติดอยู่ในธรรมดวงนั้น ไม่เห็นธรรมดวงนั้นแจ่ม ได้ชื่อว่ายังไม่ปรากฏเห็นธรรมดวงนั้นแจ่ม ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ดวงขนาดนั้นดวงกลม กายทิพย์ละเอียดเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ แจ่มอยู่กับใจเสมอ นั้นได้ชื่อว่าธรรมปรากฏแก่กายทิพย์ละเอียดแล้ว กายรูปพรหมใจติดอยู่กลางกายรูปพรหมใส ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ใสบริสุทธิ์นั้นแหละ ธรรมนั้นปรากฏแก่กายรูปพรหมแล้ว ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด กายรูปพรหมละเอียดของตัวเอง เห็นดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ ติดอยู่กับใจเสมอสว่างไม่มืดได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่กายรูปพรหมละเอียดแล้ว กายอรูปพรหมละเอียด ใจติดอยู่กับดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด เห็นแจ่มอยู่เสมอไป นั้นได้ชื่อว่าดวงธรรมนั้นปรากฏแก่กายอรูปพรหมแล้ว กายอรูปพรหมละเอียด ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ใจอรูปพรหมละเอียดติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดแล้ว ถ้ากายธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายเท่าหน้าตักธรรมกายกลมรอบตัว ถ้าใจของดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายติดอยู่เสมอละก็นั้นแหละ ได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่ธรรมกายนั้นแล้ว ธรรมกายละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์ ๕ วา กลมรอบตัว ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็ติดอยู่ศูนย์ลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ละเอียด ติดอยู่กลางดวงธรรมนั้นนั่น สว่างไสวไม่มืดไม่มัว นั้นได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่กายอรูปพรหมละเอียด กายธรรมพระโสดา ถ้าวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวติดอยู่กับใจพระโสดา พระโสดานั้นได้ชื่อว่ามีธรรมประจำใจแล้ว ได้ชื่อว่าธรรมนั้นปรากฏแก่กายพระโสดาแล้ว พระโสดาละเอียด พระสกิทาคาละเอียด พระอนาคาละเอียด พระอรหัตต์ละเอียด พวกนี้ติดอยู่เสมอไม่หลุด ติดอยู่เสมอนั้นได้ชื่อว่าธรรมปรากฏแล้ว แต่พวกที่ยังไม่เห็นไม่มีไม่เป็นปรากฏ ธรรมนั้นได้ชื่อว่าไม่ปรากฏที่ตามกำหนดวารพระบาลีว่า ยทา หเว ปวตฺตฺภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต

พฺราหฺมณสฺส แปลเนื้อความว่า เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ ผู้เคร่งอยู่แล้วก็เห็นดวงธรรมนั้นแหละ นี่แหละได้ชื่อว่าธรรมปรากฏแก่พราหมณ์ละ อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์ย่อมสิ้นไป ก็ใจไปติดอยู่กับธรรม เห็นกับธรรมแล้ว ก็หมดสงสัยในเรื่องธรรมกันเสียที เห็นแล้วติดแล้วปรากฏแล้ว หมดสงสัยในเรื่องธรรมกันเสียที พวกเรานี้มันสงสัยทุกคนนั่นแหละ ธรรมมากมายนัก โน่นก็ธรรมนี่ก็ธรรม ไม่รู้จะไปเอาธรรมที่ไหนแน่ ไม่รู้จะเอาธรรมที่ไหนแท้ ๆ นี้ธรรมอันนี้แหละเป็นตัวจริงละ ให้เอาใจติดอยู่ตรงนี้แหละ อย่าไปเที่ยวหาให้มันอื่นจากศูนย์กลางกายมนุษย์ กลางกายของตัวไปเลย ตรงนั้นแหละเอาใจไปจดอยู่ตรงนั้น ถ้ายังไม่เห็นนาน ๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นเอง ที่ไปหาที่อื่นไปโน่นไปตรงโน้นไปตรงนี้ ไปที่โน่นไปที่นี่ ไปหาธรรมในป่าในดอนในดงกันยกใหญ่ทีเดียว เพราะไม่เห็นพอไปเห็นเข้าแล้ว ผ้าโพกหัวหาแทบตายอยู่บนหัวนี่เอง ไปหาธรรมแทบตายธรรมอยู่กลางตัวของตัวนั่นเอง ธรรมอยู่กลางนั่นแหละตรงนั้นแหละ แต่ว่าไม่ปรากฏขึ้น ปรากฏ

ขึ้นแก่พราหมณ์แล้วพราหมณ์ก็หมดสงสัย ยโต ปชานาติ สเหตุ ธมฺมํ เพราะพราหมณ์นั้นได้รู้จักธรรมว่าเกิดแต่เหตุ เกิดแต่เหตุอย่างไร ก็เพ่งพินิจพิจารณาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า เท่าฟองไข่แดงของไก่ ธรรมดวงนี้เกิดแต่เหตุรู้ทีเดียว เกิดแต่เหตุอะไร เพราะมนุษย์ทำบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ไม่มีล่องเสียเลยเท่าปลายผมปลายขน กลับตนอีกทีก็เป็นมนุษย์อีก ดวงธรรมอันนั้นเป็นขึ้นอีก ดวงธรรมเก่านั้นไป หมดอำนาจหมดชีวิตไป กลับเป็นมนุษย์ดังเก่าอีก ก็มีธรรมดังกล่าวแบบเดียวกัน ธรรมเกิดแต่เหตุอย่างนี้ เกิดแต่เหตุที่มนุษย์ทำนี่เอง ถ้าว่ามนุษย์ไม่ทำบริสุทธิ์กาย วาจา ใจให้ถ่องแท้แล้วละก็ ก็ไม่เป็นมนุษย์กลับไปเป็นอสูรกาย เป็นสัตว์ดิรัจฉาน สัตว์นรกไป ธรรมนั้นก็เสียไป ดำขุ่นหมองเศร้ามัวไปหมด แต่ว่าสัตว์นั้นไม่เห็น ถ้าเห็นแล้วไม่ไปนรกแน่นอน ไม่ไปละกลับเป็นมนุษย์ทีเดียว นี่แหละได้ดวงธรรมเป็นมนุษย์แล้วเห็นไหม ด้วยวิธีบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ กายของมนุษย์ละเอียดก็เช่นเดียวกัน ธรรมละเอียดลงไปกว่านี้ ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ทั้งกาย

มนุษย์หยาบมนุษย์ละเอียดทั้ง ๒ กายนั้น เป็นกายที่มารวมกัน อุตส่าห์พยายามรักษาความบริสุทธิ์ของตัวไว้ บริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีล่องเสียเลย เมื่อบริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ ไม่มีล่องเสียเลย แล้ว ก็อุตส่าห์พยายามเหมือนภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกานั้นแหละ อุตส่าห์บำเพ็ญทาน ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา อุตส่าห์ให้ทานตามกาลตามสมัยตามกำลังของตน อุตส่าห์รักษาศีลให้ดียิ่งขึ้นไป กาย วาจา ใจ ไม่ให้เดือดร้อนใคร ไม่กระทบกระเทือนใคร ตัวเองก็ไม่เดือดร้อน ไม่ให้กระทบกระเทือนคนอื่น รักษากาย วาจา ใจ ไว้เป็นอันดี รักษาศีล สุตะ ถึงวันธรรมสวนะ ก็อุตส่าห์พากันมาสดับตรับฟังพระธรรมเทศนาอย่างนี้แหละ เหมือนภิกษุ สามเณร ก็อุตส่าห์พากันมาสดับตรับฟังพระธรรมเทศนา ทำอย่างนี้เรียกว่าสุตะ จาคะ กระทบกระเทือนกันบ้างก็ช่างเถอะ ให้อภัยไม่ถือเอาโทษไม่ถือเอาความขุ่นมัวเศร้าหมองอันใด ให้อภัยกันเสียหมดทีเดียว อยู่ด้วยกันตั้งร้อยตั้งพันก็ไม่เป็นไร ยิ้มแย้มแจ่มใสกันดี เพราะให้อภัยซึ่งกันและกัน ปัญญารู้จักบาปบุญคุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์สูงและต่ำ ดีชั่วผิดชอบ เมื่อเราตั้งอยู่ใน

ความเป็นผู้ใหญ่ ก็ต้องมีใจโอบอ้อมอารีต่อผู้น้อย ต้องมีใจอย่างนั้นนั่นเรียกว่ามีปัญญา ต้องอยู่ในความโอบอ้อมอารี เราเป็นผู้น้อยก็ต้องตั้งอยู่ในความเคารพยำเกรงผู้ใหญ่ อย่าถือเอาแต่ตัวของตัวไม่ได้ หรือไม่เช่นนั้นผู้ปกคลองก็ต้องมีใจโอบอ้อมอารี ผู้อยู่ใต้ปกครองก็ต้องเคารพยำเกรงต่อผู้ใหญ่ อย่างนี้อยู่เป็นสุขเบิกบานสำราญใจ ต้องเคารพคารวะซึ่งกันและกัน ผู้น้อยผู้ใหญ่เป็นลำดับลงไปก็เคารพซึ่งกันและกัน ตามหน้าที่ตามพรรษาอายุ ตามคุณธรรมนั้น ๆ ดังนี้ได้ชื่อว่า แตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์โลกนี้ ทำดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ให้บังเกิดขึ้น ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ โตหนักขึ้นไป ดีหนักขึ้นไป กายทิพย์ทั้งหยาบทั้งละเอียด ทำละเอียดลงไปแบบเดียวกัน ทำให้ดียิ่งขึ้นไปกว่านั้นอีก อุตส่าห์ว่าเรายังเวียนว่ายตายเกิดในกามภพนี้สุขไม่พอ ต้องทำให้สูงขึ้นไปกว่านี้ อุตส่าห์ทำรูปฌาน เมื่อบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ศีลก็บริสุทธิ์เป็นอันดีแล้ว กาย วาจา ใจ ก็บริสุทธิ์เป็นอันดี ทางศีล สุตะ จาคะ ปัญญาก็สมบูรณ์บริบูรณ์ดีแล้ว ตั้งใจแน่แน่วบำเพ็ญฌานให้บังเกิดมีขึ้น ใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมนั้น ใจหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้

เป็นกายทิพย์นั้น กายทิพย์ละเอียดนั้น พอถูกส่วนเข้าเห็นปฐมฌาน ที่เดียว วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ ศอก กลมรอบตัว นั้นเรียกว่าดวง ปฐมฌาน แล้วก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปฐมฌานนั้นแหละ พอถูกส่วน เข้าก็บังเกิดดวงทุติยฌาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอกเท่ากัน กลม รอบตัวเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงทุติยฌาน นิ่งพอถูกส่วนเข้าเกิด ดวงตติยฌานขึ้นจากดวงทุติยฌานนั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัว ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงตติยฌานนั้น ถูกส่วนเข้า เห็นดวงจตุตถฌาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัว ๔ ดวง นี่เป็นปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เมื่อทำฌาน ให้เกิดมีขึ้นเช่นนี้แล้ว อำนาจฌานนี่แหละ อำนาจความบริสุทธิ์ กาย วาจา ใจ อำนาจ ทาน ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ทนุ ถนอมเป็นเหตุให้บังเกิดธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ๔ เท่า ฟอง ไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว ฟองไข่แดงของไก่ ๔ เท่า ๔ ดวง มา รวมกันเข้าเป็นดวงเดียวกลมรอบตัว ทั้งหยาบทั้งละเอียดแบบเดียว กัน ถ้าว่าทำยิ่งขึ้นไปกว่านั้น ใจของกายมนุษย์ ใจของกายรูป พรหมนั้นหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมทั้ง

หยาบทั้งละเอียด พอถูกส่วนเข้าว่าฌานสูงขึ้นไปกว่านี้มี นิ่งอยู่กลาง จตุตถฌานนั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัวเหมือนกัน ใจรูปพรหมก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอากาศนั้น พอถูกส่วนเข้าถึงกาย อรูปพรหม เข้าถึงอากาสานัญจายตนฌาน กายรูปพรหมเข้าไม่ได้ กายอรูปพรหมก็ปรากฏขึ้น ใจกายอรูปพรหมก็นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวง อากาสานัญจายตนฌานนั้น ถูกส่วนเข้า เห็นวิญญานัญจายตนะ เห็นชัดทีเดียว รู้ว่าเกิดมาจากกลางของอากาศนั้น วัดผ่าเส้นศูนย์ กลาง ๘ ศอก กลมรอบเหมือนกัน ใจของอรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละ เอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางของดวงรู้นั้น พอถูกส่วนเข้าก็รู้ละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๘ ศอก กลมรอบตัวเหมือนกัน ใจของอรูป พรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงรู้ละเอียดนั้น พอถูกส่วนเข้าเห็นรู้ ก็ใช่ไม่รู้ก็ใช่ อยู่กลางดวงของรู้ละเอียดนั้น เรียกว่า เนสัญญานา สัญญายตนะ รู้ก็ใช่ไม่รู้ก็ใช่ ให้เกิดขึ้นดังนี้ได้ ก็ได้ชื่อว่าเป็น อรูปฌาน ดวงธรรมนั้นก็โตออกไป ถ้าว่าวัดฟองไข่แดงเป็นที่ตั้ง ละก็ ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ โตขึ้นไปดังนี้ ก็รู้ทีเดียวว่าธรรม เหล่านี้ที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นจากเหตุ เหตุเพราะทำขึ้นบำรุงขึ้นให้เป็น

ถ้าไม่บำรุงขึ้นไม่ทำขึ้นไม่เป็น ก็มุ่งจะให้สูงขึ้นไปกว่านั้น ก็ทำขึ้นไปได้อีก กายอรูปพรหมนั้นที่จะทำต่อขึ้นไป นิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม พอถูกส่วนเข้าก็เดินศีลเทียว เพ่งอยู่ในเนวสัญญานาสัญญายตนะดวงธรรมที่ละเอียดจริงนั้นแหละ ก็เห็นดวงศีล วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่ง เท่าดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั้น ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่งกลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่งกลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่งกลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางคืบหนึ่งกลมรอบตัว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าเห็นกายธรรมรูปเหมือนพระปฏิมากร เกตุดอกบัวตูมใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักเล็กโตตามส่วน อย่างโตที่สุดหย่อนกว่า ๕ วา อย่างเล็กที่สุดไม่เกินคืบหนึ่งไป นั่นเรียกว่ากายธรรม เกิดเป็นลำดับไป ก็รู้ว่าอ้อ ธรรมเกิดขึ้นได้เพราะเหตุ เหตุที่เรากระทำลงไปนี่เอง

เหตุของศีล เหตุสมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ นี่แหละให้เข้าถึงกายธรรมได้ เข้าถึงได้อย่างนี้ เห็นปรากฏอย่างนี้ทีเดียว กายธรรมโคตรภู กายธรรมพระโสดา ก็ทำไปแบบเดียวกันนี้ กายธรรมพระสกิทาคา ก็ทำไปแบบนี้ กายธรรมพระอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียดก็ทำไปแบบนี้ จนกระทั่งเข้าถึงกายธรรมพระอรหัตต์ก็ทำไปอย่างนี้

พราหมณ์เมื่อธรรมปรากฏขึ้นเช่นนี้แล้ว แกก็รู้ว่า ได้รู้จักธรรมเกิดแต่เหตุ เหตุที่กระทำลงไปอย่างนี้ ไม่กระทำไม่เกิด ถ้าไม่มีเหตุดังนี้เกิดไม่ได้ ต้องมีเหตุอย่างนี้จึงเกิดได้ เมื่อรู้จักเหตุดังนี้ต้องทำลงไปในเหตุ ต้องการธรรมต้องทำลงไปในเหตุ ผิดเหตุละก็ไม่เกิด นี่ขั้นหนึ่ง

ในคาถา ๒ ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิ เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมสิ้นไป เห็นจริงแท้ไม่ต้องสงสัย ยโต ขยํ ปจฺจ-

ยานํ อเวทิ เพราะพราหมณ์นั้นได้รู้ความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย ตรงนี้สำคัญนัก พราหมณ์นั้นได้รู้ความสิ้นไปของปัจจัยทั้งหลาย รู้ความสิ้นไป เมื่อพราหมณ์เดินขึ้นไปเป็นลำดับจนกระทั่งถึงกาย พระอรหัตต์ ก็รู้ชัดทีเดียว ที่จะขึ้นไปเช่นนั้นต้องรู้ชัด เพราะ แกเห็นแล้วดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ที่ชลอกายมนุษย์ไว้ได้นี้ เพราะ อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ บังคับอยู่ บังคับธรรมที่ ทำให้เป็นกายมนุษย์อยู่ ทั้งหยาบทั้งละเอียด

กายทิพย์เล่า เพราะปัจจัยคือ โลภะ โทสะ โมหะ ทั้ง หยาบทั้งละเอียดบังคับกายทิพย์ทั้งหยาบทั้งละเอียดอยู่ ขึ้นไปจาก ภพไม่ได้ ไม่พ้นไป กายอรูปพรหมเล่า ทั้งหยาบทั้งละเอียด เพราะกามานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัย บังคับอรูปพรหมทั้ง หยาบทั้งละเอียดอยู่ พ้นจากภพไปไม่ได้ กายธรรมเล่า เพราะ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เป็นสังโยชน์เป็นปัจจัย คุ้มครองป้องกันไม่ให้หลุดพ้นไปจากโคตรภูบุคคลได้ทั้งหยาบทั้งละ-เอียดเมื่อเข้าถึงพระโสดาเป็นพระโสดาบันบุคคลแล้วทั้งหยาบทั้งละ-เอียดเพราะ กามราคะ พยาบาทอย่างหยาบบังคับอยู่ ทั้งหยาบทั้งละ

เอียด กายพระสกิทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียดเล่า เพราะกามราคะ พยาบาท อย่างละเอียดบังคับอยู่ ทั้งหยาบทั้งละเอียดไปไม่ได้ติดอยู่ เพียงแค่พระสกิทาคานี้ เมื่อเข้าถึงพระอนาคา ทั้งหยาบทั้งละเอียด ก็ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา สังโยชน์เบื้อง บนนี่เอง เป็นปัจจัยคุ้มครองป้องกันไม่ให้เป็นพระอรหัตต์ได้ เป็น ลิ่มเป็นสลักอยู่อย่างนี้ ท่านก็อุตส่าห์พยายามให้เข้าถึงพระอรหัตต์ เดินทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ พอบันลุ เป็นพระอรหัตต์หลุดจากรูปราคะ อรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา เรียกว่า ขีณาสโว ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ ทิฏฐาสวะ ไม่มีในพระอรหัตต์ เมื่อไม่มี ในพระอรหัตต์เห็นชัดเช่นนี้ ท่านก็รู้นะซี รู้ชัดเห็นชัดทีเดียวว่า นี่แหละ ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวทิ พราหมณ์นั้นได้รู้ความ สิ้นไป ของปัจจัยทั้งหลายไม่มีปัจจัยเลย ปัจจัยฝ่ายที่จะตรึงไว้ไม่มี เลย หลุดจากปัจจัยหมด เป็นพระอรหัตต์ เป็นสมุจเฉทประหาร แน่นอนในพระพุทธศาสนา

เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้ในบาทที่ ๓ รับรองอีกทีเดียวว่า ยทา

หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺสฺส เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ วิธูปยํ ติฏฺฐติ มารเสนํ พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดมารและเสนามารเสียได้ดำรงค์อยู่ สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ ดำรงค์อยู่เหมือนดวงอาทิตย์ผุดขึ้นมากำจัดความมืด กระทำอากาศให้สว่าง ฉะนั้น นี้ปรากฏเป็นพระอรหัตต์แล้วอย่างนี้ สว่างเป็นพระอาทิตย์กลางวันเรื่อยไม่มีค่ำเลย เมื่อยังไม่ถึงพระอรหัตต์ละก็ยังมีค่ำยังมีสว่างอยู่ ถ้าถึงพระอรหัตต์ละก็ไม่มีค่ำเลยทีเดียวมีสว่างตลอดเพราะดวงธรรมเต็มที่แล้ว ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตต์นั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว ดวงดวงนั้นยิ่งกว่าดวงอาทิตย์ไปอีกดวงจันทร์ก็ดี ดวงอาทิตย์ก็ดี ส่องให้สว่างในที่ที่ส่องได้ ที่ลึกลับลงในแดนดินส่องไม่ได้ ถ้ำคูหาส่องไม่ถึง ดวงธรรมของพระอรหัตต์นั้นใต้แผ่นดินก็สว่างหมดเหนือดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เห็นสว่างตลอดหมดในถ้ำ ในเหว ใส้พุง ตับ ไต เห็นตลอดหมด ปรากฏอย่างนี้ท่านจึงได้เทียบด้วย สูโรว โอภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ เหมือนดวงอาทิตย์อุทัยขึ้นมาแล้วกำจัดมืดทำอากาศให้สว่าง ดวงธรรมก็ทำให้สว่างยิ่งกว่านั้น ดวงอาทิตย์ส่งได้แต่ในที่ที่ส่องได้ ส่วนดวงธรรมส่องเข้าไปได้ตลอด

หมด ท่านจึงได้ยืนยันว่า นตฺถิ ปญฺญา สมาอาภา แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี ดวงธรรมนั้นแหละให้เกิดปัญญาสว่างไสว ไม่มีที่กำบังอันใดแต่นิดเดียว จะกำบังได้เลย นี้ท่านจึงได้ชี้ว่าเหมือนยังกับดวงอาทิตย์ผุดขึ้น เมื่อดวงอาทิตย์เกิดขึ้นแล้วกำจัดความมืด ทำอากาศให้สว่างดวงธรรมก็เทียบด้วยอย่างนั้นเหมือนกัน นี้เป็นอุทานคาถา พระบรมศาสดาทรงตรัสเทศนาเป็นธรรมอันลึกซึ้ง พึ่งพอดีพอร้ายไม่รู้เรื่อง เมื่อเป็นของลึกซึ้งขนาดนี้ละก็จำเอาไว้ว่า เราจะต้องทำให้เป็นเหมือนอย่างนี้ นี่ที่เขาเป็นธรรมกายเขารู้ แค่นี้เขาเข้าใจทีเดียว ว่า อ้อ ธรรมตำหรับตำรามีจริงอย่างนี้ เราก็เห็นจริงเหมือนตำราแล้วถูกต้องตามตำราแล้ว ผู้ที่ไม่เห็นไม่เป็น ก็เท่ากับตาบอดไปตลอดไปไหนไม่รอด ติดอยู่แค่กายมนุษย์นี่เอง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ไม่เห็นไม่เป็นกับเขา เมื่อไม่เห็นไม่เป็นกับเขาก็ไม่เป็นกับเขาก็ไม่มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ ก็เป็นทุกข์อยู่ร่ำไปไม่มีสุข มีรู้ธรรมเป็นเครื่องอยู่ก็เป็นสุข ที่พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งว่า ธมฺมสุขวิหารี ผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่เป็นสุข ถ้ามีธรรมเป็นเครื่องอยู่ละก็เป็นสุขในปัจจุบันทันตาเห็นเป็นสุขเดียวนั้น ท่านยืนยันด้วย

ว่า อกาลิโก เมื่อเข้าถึงดวงธรรมแล้วเป็นสุขเดี๋ยวนั้น ไม่ต้องผลัดกาลเวลา ไปถึงเดี๋ยวนั้นเป็นสุขเดี๋ยวนั้นทีเดียว จึงเรียกว่า อกาลิโก ไม่ใช่เท่านั้น เป็นดวงแจ่มแจ้งกระจ่างสว่างไสวกับใจอยู่ อาจจะเรียกบุคคลอื่นให้เข้ามาดูได้รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างนี้ นี่เหมือนกับเทศน์ให้ฟังอย่างนี้แหละ เรียกบุคคลอื่นให้เข้ามาดูได้เป็นดวงขนาดนั้น โตเท่านั้น สว่างขนาดนั้น อาจจะเรียกบุคคลผู้อื่นให้เข้ามาดูได้อย่างนี้ นี้เรียกว่า เอหิปัสสิโก

โอปนยิโก ไม่ใช่เป็นของแข็ง น้อมเข้าไปในใจก็ได้ น้อมเข้าไปตั้งอยู่แค่ไหนก็ได้ น้อมออกข้างนอกก็ได้ น้อมลงข้างล่างก็ได้ ซ้าย ขวา หน้า หลัง นอก ใน น้อมไปได้ตามชอบ

ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ ผู้รู้รู้ได้เฉพาะตัว ใครเข้าถึงใครก็รู้ ใครทำเป็นใครก็เห็น ใครได้ใครก็ถึง ใครไม่ได้ใครก็ไม่ถึง ใครไม่เป็นใครก็ไม่เห็นเท่านั้น ปรากฏอย่างนี้นี่แหละ อุทานคาถาที่พระศาสดาทรงประสงค์แสดงไว้

ที่ชี้แจงแสดงมาแล้วนี้ ตามวารพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมัตตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา เอเตน สจฺจวชฺเชน

ด้วยอำนาจความสัจจ์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติในอุทานคาถา ตั้งแต่ต้นจนอวสานต์นี้ ขอความสุขสวัสดี จงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า สพฺพพุทฺธานุภาเวน ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง สพฺพธมฺมานุภาเวน ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง สพฺพสงฺฆานุภาเวน ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง ปิฎกตฺตยานุภาเวน ด้วยอานุภาพปิฎกทั้ง ๓ คือ พระวินัยปิฎก พระสุตันตปิฎก พระปรมัตถปิฎก ชินสาวกานุภาเวน ด้วยอานุภาพชินสาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบรรดาลความสุขสวัสดิ์ ให้อุบัติบังเกิดมีปรากฏในขันธบัญจก แห่งท่านทานิสราธิบดีทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมุติว่ายุติธรรมีกถาด้วยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้ ฯ

เอวํ ก็มี ด้วยประการฉนี้ ฯ

เทศนา

เรื่อง "ภทฺเทกรตฺตคาถา"

แสดงโดย พระภาวนาโกศลเถร

(หลวงพ่อวัดปากน้ำ)

วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๗

อตีตํ นานฺวาคเมยฺย นปฺปฏิกงฺเข อนาคตํ
ยทตีตมฺปหีนนฺตํ อปฺปตฺตญฺจ อนาคตํ
ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ โย ธมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ วิปสฺสติ
อสํหิรํ อสงฺกุปฺปํ ตํ วิทฺธา มนุพฺรูหเย
อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ โก ชญฺญา มรณํ สุเว
น หิ โน สงฺครนฺเตน มหาเสเนน มจฺจุนา
เอวํ วิหาริมาตาปิ อโหรตฺตมตนฺทิตํ
ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อาจิกฺขเต มุนีติฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพ จักได้แสดงธรรมิกถา แก้ด้วยภัทเทกรัตตคาถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภถึงวันเดียวเจริญ หรือราตรีเดียว

เจริญ จะชี้แจงแสดงตามวารพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษาและตามมัตตยาธิบาย เป็นเครื่องปฏิการสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติ ของท่านพุทธบริษัททั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ เป็นวาจาเครื่องกล่าวราตรีเดียวเจริญ แม้มนุษย์ในสากลโลก หญิงก็ดี ชายก็ดี ไม่ว่าบรรพชิต คฤหัสถ์ เมื่อเดินตามภัทเทกรัตตคาถานี้ เป็นอยู่วันเดียวคืนเดียวเจริญเลิศประเสริฐกว่ามนุษย์ที่เป็นอยู่ ๑๐๐ ปี สู้ไม่ได้ เหตุนี้ในพระสูตรนี้ เป็นพระสูตรกลั่นออกจากหทัยของพระบรมศาสดาทีเดียว เป็นเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนา หญิงชายคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า ถ้ารักตัวสงวนตัวจะให้ตัวถึงซึ่งความเจริญแล้ว จงดำเนินเดินตามภัทเทกรัตตคาถานี้เถิดประเสริฐนัก ดังจะแสดงดังต่อไปนี้

ตามวารพระบาลีว่า อตีตํ นานฺวาคเมยฺย บุคคลไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว นปฺปฏิกงฺเขอนาคตํ ไม่ควรหวังสิ่งที่ยังมาไม่ถึง ยทตีตมฺปหีนนฺตํ สิ่งใดที่ล่วงไปเสียแล้ว สิ่งนั้นได้ลับไปเสียแล้ว กลับมาไม่ได้ อปฺปตฺตญฺจ อนาคตํ สิ่งใดที่ไม่ถึง สิ่งนั้นก็ยังมาไม่ถึง ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ โย ธมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ

วิปสฺสติ บุคคลใดเห็นแจ้งชัดซึ่งธรรม อันปรากฏเฉพาะหน้าในที่นั้น ๆ อสํหิรํ อสงฺกุปฺปํ ไม่งอนแงนคลอนแคลน ตํ วิทฺธา มนุพฺรูหเย บุคคลนั้นเห็นชัดซึ่งธรรมนั้นแล้วควรเจริญเนือง ๆ อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ ความเพียรเครื่องให้กิเลสเร่าร้อนควรทำเสียในวันนี้แหละอย่าให้ช้าไป โก ชญฺญา มรณํ สุเว ใครเล่าจะพึงรู้ความตายจะมีในวันพรุ่งนี้ น หิ โน สงฺครนฺเตน มหาเสเนนมจฺจุนา ความสู้รบด้วยพระยามัจจุราชด้วยมีเสนาใหญ่ย่อมไม่มีแก่เราทั้งหลายเสียเลย เอวํ วิหาริมาตาปึ อโหรตฺตมตนฺทิตํ ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อาจิกฺขเต มุนีติ นักปราชญ์ผู้มีใจสงบระงับสรรเสริญซึ่งบุคคลผู้มีคุณธรรมเป็นเครื่องอยู่ มีความเพียรเผากิเลสให้เร่าร้อน ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืนอย่างนี้นั่นแหละ ว่าผู้มีราตรีเดียวเจริญด้วยประการดังนี้ นี่เนื้อความของพระสูตร ภัทเทกรัตตคาถา ขยายความเป็นสยามภาษาแต่ว่ายังปนกับมคธภาษาอยู่

บัดนี้ จะขยายเนื้อความภาษาไทย ออกจากภาษามคธเสียทีเดียว ให้เป็นภาษาไทยล้วนทวนอีกบทหนึ่งว่า บุคคลไม่ควร

คำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ไม่ควรหวังสิ่งที่ยังมาไม่ถึง สิ่งใดที่ล่วงไปเสียแล้ว สิ่งนั้นละไปเสียแล้ว สิ่งใดที่ยังไม่ถึง สิ่งนั้นก็ยังมาไม่ถึง บุคคลใด เห็นแจ้งชัดซึ่งธรรมอันปรากฏเฉพาะหน้าในที่นั้น ๆ อันไม่งอนแงนไม่คลอนแคลน บุคคลนั้นมาเห็นธรรมนั้นชัดแล้ว ควรเจริญไว้เนือง ๆ ความเพียรยังกิเลสให้เร่าร้อนควรทำเสียในวันนี้แล ใครเล่าจะรู้จัก ความตายจะมาถึงในวันพรุ่งนี้ ความสู้รบด้วยพระยามัจจุราชผู้มีเสนาใหญ่ ย่อมไม่มีแก่เราทั้งหลายเลย นักปราชญ์ผู้มีใจสงบสรรเสริญบุคคลผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ มีความเพียรยังกิเลสให้เร่าร้อน ไม่เกียจคร้านแล้วทั้งกลางวันทั้งกลางคืนอย่างนี้นั่นแหละผู้มีราตรีเดียวเจริญ นี่เนื้อความเป็นภาษาไทยล้วน ไม่เกี่ยวด้วยมคธภาษาเลย

ต่อนี้ จะอรรถาธิบายในภาษาไทยล้วนนั้นต่อไป บุคคลไม่ควรหวัง ไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว แต่ว่ายังมีคน ๆ หนึ่งคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ที่ชอบใจก็ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่คนเดียว นอนอยู่ในมุ้งคนเดียวคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ถ้าไม่ชอบใจก็น้ำตาไหลพราก ๆ ไป ถ้าว่าสิ่งที่กระทบกระเทือนใจก็ฮึดฮัด ๆ ไม่แต่

ว่ามันล่วงไปเสียแล้ว ให้นึกไปเถอะตลอดวันแล้วถ้าถามว่า ได้อะไรบ้าง ไม่ได้อะไรเลย เพราะเหตุที่ว่ามันล่วงไปเสียแล้วจะไปนึกเอาอะไร นี่มันเสียเวลาอย่างนี้ มนุษย์หมดทั้งสากลโลก ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ความนึกความคิดมันไถลไปอย่างนี้ พระพุทธเจ้าท่านจึงได้แนะนำว่า ไม่ควรคำนึงนึกถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ถ้าไปคำนึงนึกถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วมันเสียประโยชน์เปล่าอย่างนี้ นี่พวกหนึ่ง

อีกพวกหนึ่งหวังสิ่งที่ยังไม่มาถึง นี่มีเกลือนกลาดอีกเหมือนกัน การงานไม่ประกอบเข้าให้เต็มหน้าที่ มัวแต่หวังว่าเดือนนี้เถอะจะต้องถูกเบอร์หนึ่ง หรือว่าเดือนนี้ไม่ถูก เดือนหน้าเถอะถูกเบอร์หนึ่งแน่ หรือไม่เช่นนั้นเดือนโน้นเถอะจะต้องถูกเบอร์หนึ่ง นึกอยู่อย่างนี้แหละ งานการไม่ประกอบ ค้าขายก็ไม่ทำให้เป็นหลักเป็นฐานลงไป เลือกสวนไร่นาไม่ทำลงไป ราชการไม่ทำเป็นหลักเป็นฐานลงไป นึกอยู่แต่สิ่งที่ยังไม่มาถึง นึกว่าคงจะได้วันใดวันหนึ่งแน่นอนทีเดียว อย่างชนิดนี้เขาเรียกว่ามั่งมีในใจ แล่นใบบนบก เอาจริงเอาแท้แน่นอนไม่ได้ มีคนคิดเกลือนกลนไม่คิดเป็นหลักฐาน

คนที่หวังอย่างนี้เป็นคนที่ปราศจากปัญญา ไม่ใช่ประกอบปัญญา ยทตีตมฺปหีนนฺตํ เพราะสิ่งที่ล่วงไปเสียแล้วก็ละไปเสียแล้วนี่ละจากตัวไปเสียแล้ว จะไปเอาอะไรได้ มันล่วงไปเสียแล้ว อปฺปตฺตญฺจ อนาคตํ สิ่งที่ยังไม่มาถึง มันก็ยังมาไม่ถึง จะไปนึกว่ามันจะถึงอย่างไรกัน ไม่ได้เรื่องไม่ได้ราวทั้งนั้น จะต้องชี้ยืนยันอยู่ว่า บุคคลผู้เห็นแจ้งชัดซึ่งธรรมอันปรากฏเฉพาะหน้าในที่นั้น ๆ คือเห็นดังนี้ งานการอันหนึ่งอันใดของเรามีอยู่ ลดส่วนลงมา เมื่องานการในครอบครัวมีอยู่ ต้องรีบทำเสียให้เสร็จ อย่าไปรอไว้เสียเวลาเปล่า ๆ เวลานี้ทำให้เสร็จให้เรียบร้อยทีเดียว จะได้ไปทำกิจการงานอื่นต่อไป เมื่อทำการงานในครอบครัวเสร็จแล้ว งานการอะไรมีก็ไปสวมกับงานนั้น อย่าให้ขาดมือทำไป เมื่อการงานในบ้านเรียบร้อยทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว การงานข้าง ๆ บ้านมีหรือไม่ ไปทำเสียให้เรียบร้อย การงานข้างบ้านเรียบร้อยแล้ว การงานนอกบ้านมีหรือไม่มี ถ้าการงานนอกบ้านมีก็รีบไปทำเสียให้เรียบร้อย เมื่อทำเรียบร้อยทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ถ้ามีกิจการงานอื่นใดจะได้แก้ไขดู เครื่องอุปกรณ์อื่นอีก ผ้านุ่งผ้าห่มเครื่องสำหรับใช้

สอยต่าง ๆ ไปทำเสียให้เรียบร้อย อย่าให้โสมมสกปรกอยู่อย่างนี้ คนอย่างชนิดนี้มีงานปัจจุบัน ไม่ใช่หวังสิ่งที่ล่วงไปแล้ว หรือสิ่งที่ยังมาไม่ถึง ทำเฉพาะต่อหน้าที่เดียว ถ้าหากว่าเป็นเด็ก ทำงานเฉพาะถึงเวลาเล่าเรียน ให้หมดหน้าที่ของการเรียน ให้จบหลักสูตรแล้ว จะทำอะไรก็ทำอย่าให้ขาด อย่ามักเที่ยวเตร่เสีย ทำให้สุดสามารถของตน จะเป็นคนชั้นสูงได้ เพราะทำจนสุดความสามารถของตนแล้ว เป็นหญิงก็เป็นหญิงชั้นสูงได้ เป็นชายก็เป็นชายชั้นสูงได้ ถ้าหากว่า เป็นหญิงเป็นชาย ไม่เอาการเอางาน มัวคำนึงนึกถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วหรือหวังสิ่งที่ยังไม่มาถึง พวกเหล่านั้นไม่มีการมีงาน เดินเกะกะเที่ยวคุยไป โลเกการงานก็ไม่ทำจริง อาศัยพ่อแม่อาศัยผู้หลักผู้ใหญ่ไป นั่นจะเป็นเด็กที่เลว เพราะไม่ประกอบการงานเป็นปัจจุบันจริง ๆ ปล่อยการงานให้ล่าช้าเสีย ไม่ขยันขันแข็งไม่มีปัญญา ถ้ามีปัญญาแล้วละก็ ประกอบการงานที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าไม่ขาดมือ ถ้าว่าการงานไม่ขาดเช่นนั้น ได้ชื่อว่าคนหมั่นคนขยัน จะเป็นที่นิยมของคนทั่วไป พ่อแม่จะมอบทรัพย์สมบัติให้ เพราะเป็นคนเอาใจใส่ในพ่อแม่ ไม่เกียจคร้านในการ

งาน นี่ลดชั้นลงมาอธิบายให้พ่อแม่บ้านฟัง ก็พอได้ความ ถ้าหากว่าพ่อบ้านสูงไปกว่านั้น พ่อบ้านครองเรือนต้องมีการงานไม่ขาดสาย การงานขาดมือเวลาใดเงินก็ขาดเมื่อนั้น ถ้าพ่อบ้านมีการงานไม่ขาดสายบ้านนั้นจะเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป ถ้าว่าพ่อบ้านนั้นมีการงานขาดมือ บ้านนั้นจะทรุดโทรมลงไป นี่เป็นใจความใหญ่ที่เดียวตลอดจนกระทั่งวัด วัดก็เหมือนกัน ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา เล่าเรียนศึกษาจริง ๆ คันถธุระ วิปัสสนาธุระประกอบแน่วที่เดียว คันถธุระก็ทำไปตามหน้าที่ ของคันถธุระ ไม่รอเวลา ไม่ขาดมือ ไม่ขาดปาก ไม่ขาดใจ วิปัสสนาก็ดุจเดียวกัน ไม่ขาดมือ ไม่ขาดปาก ไม่ขาดใจ ทำอยู่เสมอร่ำไป ในคันถธุระและวิปัสสนาธุระ หรือมีศีลบริสุทธิ์ไม่ขาดตกบกพร่อง ศีล ๕ ก็บริสุทธิ์อยู่ในศีล ๕ ศีล ๘ ก็บริสุทธิ์อยู่ในศีล ๘ ศีล ๑๐ ก็บริสุทธิ์อยู่ในศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ก็บริสุทธิ์อยู่ในศีล ๒๒๗ นี่ก็เป็นพระดี เณรดี อุบาสกดี อุบาสิกาดีทีเดียว เพราะประกอบอยู่ในปัจจุบันธรรม ไม่เฉื่อยช้าเที่ยวคุยกันเสีย ฟังดูก็ได้ คำลงบอกว่าจะจำศีลภาวนา คุยกันเสียไม่เอาจริงเอาจังกันนี่ ที่เขาทำธรรมปรากฏอยู่ ตัวไม่ทำเสียแล้วไปคุยกัน

เสีย นี่มันได้เรื่องอะไร อย่างนี้เพราะไม่มีปัจจุบันธรรม เป็นคนเกียจคร้านเป็นคนล่าช้า แม้จะปกครองเย้าเรือนก็ล่าช้าเอาร่ำเอารวยกับเขาไม่ได้ ไม่มีการงานที่เป็นปัจจุบันอยู่ เพราะฉะนั้นพึงรู้เถอะ การงานที่เป็นปัจจุบันนี้แหละเป็นข้อสำคัญนัก แต่ว่าตามหลักของพระสูตรนี้ ไม่โลเลเหลวไหลอย่างที่แสดงไว้แล้วนั้น ท่านยืนยันทีเดียวว่า ปุคฺคโล อันว่าบุคคลใด เห็นแจ้งชัดซึ่งธรรมอันประกอบฉะเพาะหน้า ธรรมอะไรซึ่งปรากฏฉะเพาะหน้า นั่นแหละเป็นปัจจุบันธรรม ธรรมที่ปรากฏฉะเพาะหน้า เช่นคันถธุระกำลังท่องกำลังบ่นอยู่ทีเดียว คาปากคาใจอยู่ทีเดียว นั่นเป็นปัจจุบันธรรม ถ้าว่าผู้ปฏิบัติในทางสมณวิปัสสนา เห็นแปลกปลาดเป็นนิตต์บังเกิดขึ้น ปรากฏเห็นทีเดียว เห็นแจ่มอยู่กลางตัวเป็นดวงใส เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั่นแหละ ใสบริสุทธิ์เหมือนยังกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า กลมรอบตัวเห็นขนาดนั้นแหละเป็นปัจจุบันธรรมแท้ ๆ ดวงนั้นแหละเรียกว่าดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เห็นปรากฏอยู่กลางกายมนุษย์นั่น เมื่อเห็นเข้ารูปนั้นแล้วละก็ ไม่ง่อนแง่นคลอนแคลนละ ธรรมดวงนั้นเห็นแจ่มแจ้งชัดทีเดียว ผู้ที่เห็นนั้นก็

มั่นคงต่อธรรมนั้นทีเดียว อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ เมื่อเห็นดวงธรรมนั้นแล้ว ความเพียรเผากิเลสควรทำเสียในวันนี้ ไม่ถอนใจออกจากธรรมดวงนั้น ไม่ให้หลุดจากธรรมดวงนั้น ติดอยู่กับธรรมดวงนั้นเรื่อย นี้เรียกว่า อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ

โก ชญฺญา มรณํ สุเว ใครเล่าจะพึงรู้ความตายละมีในวันพรุ่งนี้ เดี๋ยวนี้ยังไม่ตายละ พรุ่งนี้ข้าถึงจะตาย วันนี้ยังไม่ตายแน่ รู้จริงอย่างนี้หรือ ถ้ารู้จริงอย่างนี้ก็ปล่อยใจให้หลุดจากธรรมดวงนั้นได้ แต่นี่ไม่รู้จริง เช่นนั้น คาดคะเนเอา ใจหลุดจากธรรมดวงนั้นไม่ได้ ต้องจดจำไว้ จะตายไปเสียเดี๋ยวนี้ก็ไม่รู้ อย่างนี้ก็ต้องจดกับธรรมดวงนั้นอย่าให้หาย รักษาธรรมดวงนั้นหนักเข้า หนักเข้า ๆ ๆ ไม่ปล่อยกันละ ไม่วางกันละ ก็รู้ทีเดียว เกียจคร้านจะเลิกเสียบ้าง ก็เอาเรื่องขู่เข้ามาอีก น หิ โน สงฺครนฺเตน มหาเสเนน มจฺจุนา ว่า ความต่อสู้ด้วยพยามัจจุราชผู้มีเสนาใหญ่ย่อมไม่มีแก่เราทั้งหลาย เราสู้ไม่ได้ทีเดียว เมื่อเราสู้ไม่ได้ เราจะปล่อยธรรมไม่ได้ จะต้องยึดธรรมทีเดียวถ้าปล่อยพระยามัจจุราชมันจะสังหารเสีย ไม่วางธุระ เมื่อไม่วางธุระละก็ นักปราชญ์

ท่านยืนยันว่า ผู้มีใจสงบระงับย่อมสรรเสริญบุคคลผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่ ใจติดอยู่กับดวงธรรมนั้นเรื่อย ไม่ให้หลุดไป ไม่ให้หายไป ติดอยู่เรื่อยทีเดียว อยู่กับธรรมนั้น ผู้มีใจติดอยู่กับดวงธรรมนั้น ก็เพียรเผากิเลสอยู่ร่ำไป ไม่ปล่อยทั้งกลางวันกลางคืนไม่เกียจคร้านเลยอย่างนี้แหละเรียกว่าเป็นผู้มีราตรีเดียวเจริญ เป็นอยู่สักวินาทีเดียวก็ช่างเถอะ เป็นอยู่สัก ๒ ชั่วโมง ก็ช่างเถอะ นี่แหละประเสริฐนัก ประเสริฐกว่าคนเป็นอยู่หลายร้อยปี แต่ไม่มีใจติดอยู่กับดวงธรรม

ให้ฉลาดอย่างนี้ ให้มีธรรมปัจจุบันอยู่ร่ำไป จะไปไหนก็ไปเถอะ เดินก็ได้ นั่งก็ได้ ยืนก็ได้ ทำการงานก็ได้ แต่ว่าให้ใจไปติดอยู่กับธรรม ที่วัดปากน้ำมีปรากฏอยู่อย่างนี้นะ ใจติดอยู่กับธรรมเขามี แต่ว่ามีน้อย ไม่มากนักใจติดอยู่กับธรรมร่ำไป ไม่ให้หลุดทีเดียว พระอรหันต์ท่านไม่หยุดเลย แต่ว่าปุถุชนติดอยู่กับธรรมอย่างนี้ พระอรหันต์ท่านติดอยู่กับดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหันต์ไม่หลุดเลยแน่นเหมือนเสาเขื่อน ที่ปักอยู่ท่าน้ำทีเดียว ไม่เขยื้อนติดอยู่กับดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหันต์นั้นแหละ ลดส่วนลงมา

ท่านติดอยู่กับปัจจุบันธรรมเช่นนี้ ไม่คลาดเคลื่อนทีเดียว ถ้าลดส่วนลงมาถึงพระอนาคามี พระอนาคามี มีขยับเขยื้อนบ้าง แต่ว่าติดมากกว่าขยับเขยื้อนทั้งหยาบทั้งละเอียด ลดส่วนลงกว่านั้นมาถึงพระสกิทาคา ขยับเขยื้อนมากกว่าพระอนาคาหน่อย ไม่ติดทีเดียว ลดส่วนลงกว่านั้นมาถึงพระโสดา มีขยับเขยื้อนมากกว่าพระสกิทาคา ลดส่วนกว่านั้นลงมาถึงพระโคตรภูมีธรรมกาย ขยับเขยื้อนมากกว่าพระโสดาไปอีก ถ้าแม้ว่าบุคคลผู้มีธรรมกายนั้นแหละ ในวัดปากน้ำมีร้อยห้าสิบกว่าคนนะ ที่ใจติดอยู่กับธรรมอย่างนี้ นี่แหละธรรมอย่างนี้เขาเรียกว่าปัจจุบันธรรมแท้ ๆ

ในพระสูตรนี้สอนให้คิดให้ติดแน่นทีเดียว ไม่ให้ปล่อยให้วาง ถ้าว่าไม่ปล่อยไม่วางติดแน่นอยู่ เช่นนี้ละก็ ทำเบื้องหน้าต่อไปไม่มีเลิกละกันทำรุดหน้าต่อไปในปัจจุบันธรรมนั้น เมื่อเห็นดวงใสขนาดนั้น กลางดวงที่ใสนั้นแหละ ใจหยุดหนักเข้า ถูกส่วนเข้าจะเห็นดวงศีลเท่ากัน ดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุดอยู่กลางดวงศีลนั้นหนักเข้า ถูกส่วนเข้าจะเข้าถึงดวงสมาธิ ดวงเท่า ๆ กันใสสะอาดหนักขึ้นไปอยู่กลางดวงศีลนั้น

แหละ ใจหยุดอยู่กลางดวงสมาธิหยุดนาน ๆ หนักเข้า ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ หยุดหนักเข้า ๆ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญานั่น หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติมั่น หยุดหนักเข้า ๆ ๆ ๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่กลางดวงวิมุตตินั่นแหละ ใจก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะหยุดหนักเข้า ก็จะเห็นกายมนุษย์ละเอียดในตัวของตัวเอง เป็นชั้น ๆ ขึ้นไปอย่างนี้ จนกระทั่งมรรคผลทีเดียว ถ้าว่าเป็นชั้น ๆ ขึ้นไปอย่างนี้ละก็ ไม่ถอยไม่หยุดนิ่งอยู่นิ่งแน่นหนักเข้าไปนี่เขาเรียกชื่อว่า อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เล่าร้อน ควรทำเสียเดี๋ยวนี้แหละ เร่าร้อนอย่างไรล่ะเมื่อเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดแล้ว อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ที่เป็นกิเลสหยาบอยู่กับกายมนุษย์หายไป เหลือแต่อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ อย่างละเอียด อยู่ในกายละเอียดก็ไม่พอเท่านั้น ใช้วิธี อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ ความเพียรแผดเผากิเลสที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้นั่นแหละทำเสียทีเดียว ควรทำใจหยุดหนักขึ้นไป ใจของกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดหนักขึ้น ศูนย์กลางของดวง

ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงธรรมนั้น ก็มีอยู่ในกายทิพย์ละเอียดแบบเดียวกัน หยุดนิ่งหนักเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งหนักเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิหยุดนิ่งหนักเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญา หยุดนิ่งหนักเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่กลางดวงวิมุตติ หยุดนิ่งหนักเข้าก็เห็นกายทิพย์ พอถึงกายทิพย์เข้าอภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฏฐิ ไม่เหลือเลย เร่าร้อนทีเดียวอยู่ไม่ได้ ไปถึง โลภะ โทสะ โมหะ แล้ว เมื่อเข้าเขต โลภะ โทสะ โมหะ เช่นนั้นกายทิพย์ก็ไม่เลินเล่อเผลอตัว ใจของกายทิพย์ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ต่อไปก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์ กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์ กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์ กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์ กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายทิพย์ ละเอียด

พอเข้าถึงกายทิพย์ละเอียดเข้า โลภะ โทสะ โมหะ อย่างหยาบหมดไปเหลือแต่ละเอียด ใจกายทิพย์ละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีลอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่กลางดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายรูปพรหมพ้นแล้วจาก โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียดหมดไป เร่าร้อนอย่างนี้อยู่ไม่ได้ กิเลสอยู่ไม่ได้หมดไปเป็นชั้น ๆ หมดไปแล้ว โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียด หมดไปจากกายรูปพรหม หยาบหยุดนิ่งอยู่ ศูนย์กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมหยาบ เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัส-

สนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิถูกส่วน ก็เข้าดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เขาถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะแบบเดียวกัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วน เห็นกายรูปพรหมละเอียด ในกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้ เป็นกายรูปพรหมละเอียดถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็ถึงกายรูปพรหม หมดแล้ว โลภะ โทสะ โมหะ ทั้งหยาบทั้งละเอียดหมดไปแล้ว เร่าร้อนอยู่ไม่ได้ กระเด็นออกไปหมด เข้าถึงกายรูปพรหมเสียแล้วหลุดไปเป็นชั้น ๆ ดังนี้

กิเลสหลุดไปเป็นชั้น ๆ จริง ๆ อย่างนี้ ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด ใจกายรูปพรหมละเอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวง ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ ศูนย์กลาง ดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาณถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์

กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายโคตรภูบุคคล รูปเหมือนพระปฏิมากร เกตุดอกบัวตูมใสเหมือนกระจกค้นฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักโตเล็กตามส่วน ถ้าคนทำได้ก็หน้าตัก ๔ วา ๕ วา หน้าตักไม่หย่อนกว่า ๔ วา ทีเดียว บางคนเขาได้ก็หน้าตักเพียงศอก ๒ ศอกไปตามหน้าที่ ไม่เหมือนกันในโคตรภูบุคคล เมื่อถึงโคตรภูบุคคลแล้ว ราคะ โทสะ โมหะ หมดไป ไม่ใช่หมดแต่ ราคะ โสทะ โมหะ เมื่อเข้าถึงกายรูปพรหมทั้งหยาบทั้งละเอียด ราคะ โทสะ โมหะ หมดไป

พอเข้าถึงกายธรรมเข้าเท่านั้นแหละ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อวิชชานุสัย ทั้งหยาบทั้งละเอียด ไม่ได้ติดเข้าไปเลย หลุดหมดทีเดียว กิเลสในภพหมดไปแล้ว ยังเหลือแต่กิเลสนอกภพอีก สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส อยู่ในธรรมกายเป็นสังโยชน์เบื้องบนที่พระโสดาจะละได้ กิเลสเหล่านี้มีอยู่ในธรรมกาย ไม่ได้มีในกายทั้งหมด ที่กล่าวมาแล้ว กายมนุษย์หนึ่ง สองกายมนุษย์ละเอียดนี่ส่วน สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ไม่มี พวกนี้ต่ำเกินไป สามกายทิพย์ สี่กายทิพย์ละเอียด ไม่มีกายนี้ก็ไม่มี ห้ากายรูปพรหม

หกกายรูปพรหมละเอียด ในสองกายนี้ก็ไม่มี เจ็ดกายรูปพรหมหยาบ แปดกายอรูปพรหมละเอียด ทั้ง ๘ กายนี้ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสไม่มี ที่เข้าถึงธรรมกายนั้น อยู่ในธรรมกาย จึงได้ชื่อว่า สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เป็นสังโยชน์ของกาย ธรรมไม่ใช่ของกายทั้ง ๘ นั้น

ธรรมกายก็ไม่หยุดยั้ง ใจธรรมกายหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นใหญ่ใหญ่โตไม่เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ละคราวนี้ หน้าตักธรรมกายนั้นวาหนึ่ง วัดผ่าเส้นศูนย์กลางวาหนึ่งกลมรอบตัว ถ้าธรรมกายหน้าตัก ๔ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดผ่าเส้นศูนย์กลางก็ ๔ วากลมรอบตัว หน้าตักธรรมกายเท่าไหน ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็โตเท่านั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลางโตเท่ากันกลมรอบตัว ใจของธรรมกายก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานโตเท่ากันดวงเท่ากับดวงที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีลหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลเท่ากัน

เข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญาอยู่กลางดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติอยู่กลางดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะอยู่กลางดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติถูกส่วนเข้า ก็เห็นธรรมกายละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป นี่เข้าถึงแล้ว

คราวนี้ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ยังอยู่ทั้งหยาบทั้งละเอียด แต่ว่าธรรมกายละเอียดไม่ได้รออยู่เนิ่นช้า อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ เหตุเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อน ความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อน ไม่ถอนทีเดียวทำเดี๋ยวนั้นไม่ได้หยุดไม่ได้ลดละทำต่อขึ้นไป เมื่อทำต่อขึ้นไป ใจของธรรมกายละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียดถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงเท่ากัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วากลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า

ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป นี่หลุดแล้วจาก สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส หลุดขาดจากใจทีเดียว แต่ว่ากามราค พยาบาท มีลูกเต้านั้นยังมีอยู่ในพระโสดา นางวิสาขา มีลูก ๒๐ คน พระโสดาก็ไม่ประมาท ใจพระโสดาหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่กลางนั้นพอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงเท่ากัน กลมเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานพอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายพระ

โสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น แต่ว่ากามราค พยาบาท อย่างหยาบอย่างละเอียดยังมีอยู่ ก็กายพระโสดาอย่างละเอียดยังมีอยู่

ใจของพระโสดาละเอียด ก็หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียดพอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงเท่ากัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีลดวงเท่ากันหยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าเท่านั้น เข้าถึงกายพระสกิทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

คราวนี้หลุดละ กามราคะ พยาบาท หยาบและละเอียดในขั้นนั้นหลุด แต่ว่าละเอียดจริง ๆ ขั้นสกิทาคายังไม่หลุด ใจของพระสกิทาคา ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระ-

สกิทาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงกายพระสกิทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

ใจของพระสกิทาคาละเอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาละเอียด ๑๕ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์ กลาง ๑๕ วากลมรอบตัว ใจของพระสกิทาคาละเอียด ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธรรมนุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า

ก็ถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงกายพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

คราวนี้ กามราคะ พยาบาท คั่นละเอียดก็ไม่เหลือเลย เข้าถึงพระอนาคาแล้วหลุดไป กิเลสทำลายออกไปอย่างนี้ แต่ว่าอุปกิเลสยังอยู่ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา รูปราคะยังกำหนัดยินดีในรูปฌาน อรูปราคะ ยังกำหนัดยินดีในอรูปฌาน มานะ ยังยกเนื้อยกตัวอยู่ อุทธัจจะ ฟุ้งสร้านยังมีอยู่บ้าง แต่ทำให้เห็นพระอรหันต์ อวิชชา มีอยู่ ยังไม่สิ้นสงสัย ยังไม่รู้ที่สุดของพระอรหันต์ ต่อแต่นั้นพระอนาคาก็ไม่หยุด ใจของพระอนาคาก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวง

ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงเท่ากับธรรมดวงนั้น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีลดวงเท่านั้น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงสมาธิดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงปัญญาดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ-ญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ เข้าถึงกายธรรรมพระอนาคาละเอียด หนัก ๒๐ วา สูง ๒๐ เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป ใจของพระอนาคาละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวง

วิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมพระอรหันต์ หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป นี่หมดแล้ว รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา หลุดหมดแล้ว นี่แหละความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อนทำเสียเดี๋ยวนี้ ทำช้าไม่ได้

เคยสอนสามเณรบวชใหม่ ๆ ได้ชั่วบวช ประเดี๋ยวเดียว ครึ่งชั่วโมงเท่านั้น ทำให้ถึงนี่ทีเดียว รู้จักทางอย่างนี้ เมื่อรู้จักแค่นี้ใจของพระอรหัตต์ ก็ไม่ประมาทหมดความประมาทแล้ว เป็นวิราคธาตุ วิราคธรรมแล้ว นี่แหละได้ชื่อว่าความเพียรเครื่องยังกิเลสให้เร่าร้อนนี่แหละ ภัทเทกรัตตสุตตคาถา วาจาเครื่องกล่าวปรารถเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญ ของบุคคลผู้มีราตรีเดียวเจริญแท้ ๆ ทีเดียว ให้จริงแน่ลงไปอย่างนี้นะอย่าได้คลาดเคลื่อน ถ้าไม่คลาดเคลื่อนอย่างนี้ ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา นี้ได้ตัวจริงละ ถ้าผิดจากนี้ละก็เป็นเหลวละ ไม่ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหัตต์ ขอเตือนท่านทั้งหลายจงอย่านิ่งนอนใจเลย เพราะว่าความผัดเพี้ยนหรือผ่อนผันหรือสู้รบด้วยพยามัจจุราช ผู้มีเสนาหมู่ใหญ่สู้ไม่ได้ ถ้า

จะสู้รบได้ต้องมีธรรมกายดังกล่าวมาแล้วนี้ จึงจะสู้รบกันได้ ถ้าไม่มีธรรมกายสู้รบไม่ได้ ปุถุชนธรรมดา น่าสงสารให้เขาโขกเขาสับน่าสมเพช ถ้ามีธรรมกายซิเราจะเห็น ให้หมั่นขยันอย่าเกียจคร้าน ไม่มีสถานที่ไหนที่ใดที่หนึ่งหมดประเทศไทยนะ มีสู้พระยามัจจุราชได้ มีอยู่วัดปากน้ำวัดเดียว ต้องขมีขมันทีเดียว เมื่อไม่ประมาทเช่นนี้จะสู้พยามัจจุราชได้

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวารพระบาลีคลี่ความเป็นสยาภาษาตามมัตตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัจจ์ ด้ไอ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้น จนอวสานต์นี้ สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต ขอความสุขสวัสดี จงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมุติว่ายุติธรรมีกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้ ฯ

เอวํ ก็มี ด้วยประการฉนี้ ฯ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ดำรงธรรม วงเวียนเล็ก ธนบุรี
น.ส.กาญจนา อารมย์สุข ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๐๙